

LAPLAND

Above Ordinary

Maaseudun arjen palveluverkosto

Loppuraportti 28.2.2019

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LAPIN LIITTO

MAASEUTU 2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

LAPIN LIITTO

Hallituskatu 20 B, PL 8056
96101 Rovaniemi

info(at)lapinliitto.fi
www.lapinliitto.fi

<p>Tekijät</p> <p>Verkostojohtaja Marko Palmgren, Lapin liitto Verkostokoordinaattori Sanna Karhu, Lapin liitto Verkostokoordinaattori Terttu Piippo, Lapinliitto Verkosto-ohjaaja Jukka Hakola Verkosto-ohjaaja Liisa Jurmu</p>	<p>Julkaistu 28.2.2019</p> <p>Rahoittaja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma</p> <p>Rahoituspäätöksen päivämäärä ja hankenumero 5.7.2016, 16682</p>
<p>Julkaisun nimi</p> <p>Maaseudun arjen palveluverkosto, Loppuraportti 28.2.2019</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen päämääränä oli lisätä harvaan asuttujen alueiden ihmisten hyvinvointia ja arjen turvallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Hankkeessa rakennettiin Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kuntiin laaja-alaisia ja eri sektorirajat ylittäviä yhteistyöverkostoja, joiden avulla varmistettiin ja monipuolistettiin harvaanasutun alueen lähi- ja etäpalveluja. Lisäksi hankkeessa tehtiin Lapin maakunnallinen hyvinvointikertomus/hyvinvointiohjelma. Tavoitteena oli ottaa arjen turvaa -toimintamalli käyttöön 30–40 kunnassa. Toimintamallia otettiin käyttöön 35 kunnassa, joista 20 oli Lapissa 20 ja 15 Pohjois-Pohjanmaalla.</p> <p>Arjen turvan toimintamallissa tehtiin paikallisista tarpeista kumpuavia palvelukokonaisuuksia koamalla paikallisia ja alueellisia toimijoita yhteen. Samalla otettiin ensimmäisiä askelia kohti tulevaisuuden kunnan ja maakunnan verkostomaista toimintakulttuuria, jossa kunta ei välttämättä itse toteuta palveluja, vaan mahdollistaa julkisten, yksityisten, järjestöjen ja kuntalaisten yhteisen tekemisen paikallisen hyvinvoinnin, turvallisuuden, elinvoiman ja työllisyyden edistämiseksi. Hankkeessa on valmisteltu kuntia ja kumppaneita hankkeen jälkeiseen aikaan eli juurruttamaan arjen turvan toimintakulttuuria kuntiin, maakuntatasolle sekä kuntien ja maakuntien yhdyspintoihin, jotta tulevaisuudessa – tuli sote- ja maakuntauudistusta tai ei – kunnat pystyvät hyödyntämään olemassa olevia resursseja ja hyviä käytäntöjä yli kunta- ja aluerajojen.</p> <p>Kuntien tueksi kootut kuntien ja kumppaneiden väliset verkostot seudullisesti, alueellisesti sekä maakuntien välillä ovat keskeiset välineet arjen turvan toimintakulttuurin juurruttamisessa tulevaisuuden kuntiin ja maakuntiin. Keskeinen havainto on, että jokainen kunta tai alueellinen toimija voi kartoittaa asukkaiden tarpeita ja tuottaa tarpeita vastaavia palveluja, mutta tehokkainta on jakaa kuntien hyviä käytäntöjä ja jatkojalostaa niitä yhdessä. Lisäksi tulevaisuudessa asukkaiden hyvinvoinnin ja paikallisen elinvoiman näkökulmasta on aiempaa tärkeämpää se, kuinka hyvin kuntien välinen, kunta-maakuntayhdyspinta ja maakuntien välinen yhteistyö toimii. Hyvinvoinnin ja elinvoiman haasteita ei pystytä ratkaisemaan yksittäisen kunnan tai maakunnan toimenpiteillä. Uudet ratkaisut on löydettävä ja toteutettava yhdessä.</p> <p>Hankkeen toiminta alkoi elokuussa 2016 ja päättyi helmikuussa 2019. Hanke oli Lapin liiton hallinnoima ja toteutettiin Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa. Hankkeessa toimii verkostojohtaja ja verkosto-ohjaajat sekä verkostokoordinaattorit Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Osa-aikaiset verkosto-ohjaajat palkattiin syksyllä 2017, kun sopimuskuntien määrä kasvoi yli 30 ja verkostomaisen toimintakulttuurin rakentamiseen tarvittiin fasilitoijia, jotka toimivat pääasiassa kunnissa, mutta myös kunta-maakuntayhdyspinnassa. Hankkeen rahoitti ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020. Hankkeen kokonaisbudjetti oli 617 850 euroa, josta kuntien omarahoitusosuus oli 6,47 prosenttia.</p>	

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
2 PÄÄMÄÄRÄ JA TAVOITTEET	5
3 TEKNINEN TOTEUTUS	7
4 TOIMINTAMALLIN KÄYTTÖÖNOTTO KUNNISSA	11
4.1. Toimintamallin käyttöönotto Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla	13
4.2. Toimintamallin parastaminen kuntien välisenä yhteistyönä	30
5 TOIMINTAMALLIN KYTKKEYTYMINEN KANSALLISEEN JA MAAKUNNALLISEEN KEHITTÄMISTYÖHÖN JA RAKENTEISIIN	35
LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Kuntien taloudellisesta tilanteesta ja yhteiskunnallisesta rakennemuutoksesta johtuen maaseudun lähipalvelut ovat vähentyneet ja palvelut ovat siirtyneet yhä enenevässä määrin kuntakeskuksiin. Valmisteilla oleva kunta-, maakunta- ja sote-uudistus lisää entisestään riskiä palvelujen keskittymisestä. Maaseudun elinvoimaisuuden turvaamisen kannalta toimivien, asukkaiden hyvinvointia, elinvoimaisuutta ja arjen turvallisuutta lisäävien palvelujen varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke pohjautuu Lapissa vuodesta 2007 lähtien toteutettuun sisäisen turvallisuuden laaja-alaiseen verkostoyhteistyöhön sekä Maaseudun arjen turvaverkosto -hankkeen (4/2009-9/2011) ja Arjen turvaa kunnissa -hankkeen (1/2012-12/2014) tuloksiin. Maaseudun arjen turvaverkosto -hankkeessa rakennettiin laaja-alaisen hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden alueellisen yhteistyön toimintamalli ja Arjen turvaa kunnissa -hankkeessa vastaava paikallinen yhteistoimintamalli.

Hankkeiden tulokset ovat osoittaneet, että palvelutarjoajia kylissä on enemmän kuin on kunnissa tiedetty ja palvelut ovat monesti kohderyhmiltään ja ajallisestikin päällekkäisiä. Hankkeissa on myös todettu ja todennettu, että yhteistoiminnan keinoin, yhdistämällä alueelliset ja paikalliset resurssit on mahdollista tuottaa harvaan asutuille alueille nykyisillä resursseilla enemmän hyvinvointia ja turvallisuutta lisääviä palveluja, kuin tällä hetkellä tuotetaan. Sopimuksellisesti toteutettava yhteistoiminta tukee merkittävästi kuntaa, vahvistaa paikallista järjestö- ja elinkeinoelämää sekä lisää kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Kunnilla, muilla julkisen sektorin toimijoilla, järjestöillä, elinkeinoilla ja hankkeilla on yhtenevät hyvinvointi- ja turvallisuustavoitteet, paljon osaamista ja pienet resurssit. Järjestöt tuottavat mm. matalan kynnyksen lähi- ja etäpalveluja ja koulutusta. Kunnat tuntevat huonosti järjestöjen palvelutarjontaa. Sekä kunnat että järjestöt hyötyvät koordinaatiosta ja kumppanuudesta - avoin verkostoyhteistyö on mahdollisuus.

Tässä hankkeessa levitetään arjen turvan toimintamalli 30–40 kuntaan Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Toimintamalli yhteen sovitetaan kunta-, maakunta- ja sote-uudistukseen. Tavoitteena on, että arjen turvan toimintamalli toimii tulevaisuuden kunnan resurssien hallinnan välineenä ja yhdyspintana kuntien ja maakuntien välisessä yhteistyössä. Verkostomaisella toimintatavalla vastataan tulevaisuuden kunnan lakisääteisiin velvollisuuksiin huolehtia kunnan elinvoimasta ja kuntalaisten hyvinvoinnista sekä kuntalaisten osallisuudesta.

2 PÄÄMÄÄRÄ JA TAVOITTEET

Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen päämääränä on lisätä harvaan asuttujen alueiden ihmisten hyvinvointia ja arjen turvallisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Päämäärään pyrittiin hankkeen tavoitteiden toteuttamisella.

Hankkeen ensimmäinen päätavoite on rakentaa maaseutukuntiin laaja-alaisia ja eri sektorirajat ylittäviä yhteistyöverkostoja, joiden avulla varmistetaan ja monipuolistetaan harvaanasutun alueen lähi- ja etäpalveluja. Samalla haetaan synergioita kuntien työllisyys Hankkeiden kanssa. Hankkeen tuella perustetaan ja vakiinnutetaan paikallinen palvelujen yhteistoimintaverkosto 30–40 kuntaan. Tavoitteena on laajentaa toimintamallia Lapin naapurimaakuntiin ja toteuttaa hanke kahden maakunnan - Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan - yhteisenä hankkeena. Hankkeen aikana arjen turvan malli levitettiin 35 kuntaan, joista 20 Lapissa ja 15 Pohjois-Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaan maakunnalliset ja alueelliset toimijat innostuivat arjen turvan mallista. Pohjois-Pohjanmaan liitto päätti hakea uutta arjen turvan toimintamalliin liittyvää hanketta, jossa kuntien yhteistoimintaverkoston tapaan lähdetään kehittämään kuntien ja maakuntien välisiä verkostoja, jotta olemassa olevia hyviä käytäntöjä voidaan yhdessä jatkojalostaa ja levittää.

Toisena päätavoitteena on lisätä kunnissa ja maaseutujärjestöissä turvallisuusriskien hallintaan liittyvää osaamista. Yhteistoimintaa kohdistetaan erityisesti niihin teemoihin, joissa tunnistetaan riskianalyysien avulla suurimpia turvallisuusvajaita. Tähän tavoitteeseen pyrittiin yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin Pärjätään yhdessä – huolehtiva kyläyhteisö -hankkeen kanssa. Pärjätään yhdessä -hankkeen kanssa järjestettiin yhdessä kylä-, kunta- ja seutukuntakohtaisia arjen turvan tilaisuuksia, joissa kartoitettiin paikallisia tarpeita. Pärjätään yhdessä -hanke järjesti paikallisiin tarpeisiin suunnattuja ensiapu-, ensisammutus- ja etsintäkoulutuksia sekä turvallisuusiltoja. Tilaisuuksiin osallistui kyläyhdistysten, järjestöjen ja kuntien toimijoita.

Hankkeen kolmas päätavoite on luoda turvallisuusverkosto, joka on ongelmatilanteen tai kriisin sattuessa viranomaisten käytettävissä. Turvallisuusverkosto luodaan jalkauttamalla kuntiin hyvinvointi- ja turvallisuusyhteistyön toimintamalli pysyväksi yhteistoimintamuodoksi. Hankkeessa jatkettiin arjen turvan mallin aiemman kehityspolun viitoittamalla tiellä ja ns. Hallbergin komitean¹ komiteamietinnön linjoilla Suomen kokonaisturvallisuudesta: Turvallisuusyhteistyön olennainen lähtökohta on yhteiskunnan voimavarojen laaja-alainen hyödyntäminen valtionjohdosta paikallistasolle – yhteiskunnassa

¹ Valtioneuvoston kanslia 2010 (ns. Hallbergin komitean mietintö).

on vain yhdet yhteiset voimavarat, joita pitää kaikissa mahdollisissa turvallisuustilanteissa pystyä käyttämään joustavasti. Kokonaisturvallisuudessa on kysymys koko yhteiskunnan verkottumisesta ja yhteisten voimavarojen käyttämisestä. Arjen turvan mallissa luotiin kuntiin laaja-alaisia verkostoja, jotka toimivat pääasiassa ennalta estävien sekä koettua hyvinvointia ja turvallisuutta lisäävien palvelujen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Näitä toimenpiteitä voivat tehdä kaikki toimijat asukkaista kyläyhdistyksiin, järjestöihin, yrityksiin ja julkisiin toimijoihin. Arjessa rakennetut verkostot ovat keskeisessä roolissa yhteiskunnan resilienssin näkökulmasta – jos ja kun jotain sattuu, arjessa rakennetut verkostot ja yhteistyösuhteet ovat mobilisoitavissa myös erilaisissa häiriötilanteissa ja kriiseissä sekä palautumisessa normaalin arjen turvan tasolle.

Maaseudun arjen palveluverkosto- hankkeessa työstetään myös Lapin maakunnallinen hyvinvointikertomus. Tarkoituksena on koota kuntien sähköisistä hyvinvointikertomuksista maakunnan hyvinvointikertomus ja muodostaa siitä järjestöjen toiminnan huomioiva työkalu tulevan (sote-) itsehallintoalueen hyvinvointijohtamiseen. Hankkeessa työstettiin Lapin hyvinvointiohjelma 2025, joka on kä-sillä olevan loppuraportin liitteenä. Tässä loppuraportissa kerrotaan tarkemmin hankkeen päätavoit-teiden toteuttamisesta ja toteutumisesta.

3 TEKNINEN TOTEUTUS

Maaseudun arjen palveluverkosto -hanketta hallinnoi Lapin liitto ja rahoitti Lapin sekä Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020. Hanke toteutettiin laajassa yhteistyössä paikallisten, alueellisten ja kansallisten yhteistyökumppaneiden kanssa 8/2016–2/2019 Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa.

Hankehakemus on laitettu vireille 30.10.2015 ja hankepääätös on tehty 5.7.2016. Hankehenkilöstö Lapissa (verkostojohtaja ja verkostokoordinaattori) aloitti työt elokuussa 2016 ja Pohjois-Pohjanmaalla (verkostokoordinaattori) lokakuussa 2016. Alkusyksystä 2017 mukana olevien kuntien määrä oli 33. Tällöin päätettiin tehdä muutoshakemus rahoittajalle ja lisätä tiimiin kaksi osa-aikaista verkosto-ohjaajaa, jotta kuntien tueksi saadaan lisäresurssia verkostomaisen työskentelyn ja toimintakulttuurin rakentamiseen. Vuoden 2018 alussa hankekuntien määräksi vakiintui 35. Huhtikuussa 2018 Pohjois-Pohjanmaalle rekrytoitiin uusi verkostokoordinaattori edellisen irtisanoutuessa ja siirtyessä toisen työnantajan palvelukseen. Toukokuussa puolestaan Lapissa rekrytoitiin uusi verkostokoordinaattori edellisen irtisanouduttua ja uusi työntekijä aloitti kesäkuun 2018 alussa. Hankkeen ohjausryhmä totesi viimeisessä kokouksessaan (2/2019) hankkeen resursoinnin, erityisesti henkilöstön osalta, olleen liian vähäinen suhteessa hankkeen tavoitteisiin. Hankepääätöksessä myönnetty budjetti oli noin kolmasosan pienempi kuin hankesuunnitteluvaiheessa laskettu.

Hankkeen etenemistä seurasi ja ohjasi neljä keskeistä työryhmää: ohjausryhmä, johtoryhmä ja tukiryhmät molemmissa maakunnissa. Ohjausryhmän tehtävänä oli käsitellä hankkeen toteutusta hyväksytyn hankesuunnitelman mukaisesti ja pidettävä pöytäkirjaa ohjausryhmässä käsitellyistä asioista. Ohjausryhmä koostuu Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan arjen turva kannalta keskeisistä alueellisista toimijoista ja kuntien edustajista. Ohjausryhmän jäsenet voivat määrittellä varajäsenen, joka edustaa kyseistä tahoja varsinaisen jäsenen ollessa estynyt. Ohjausryhmä kokoontui 3-4 kertaa vuodessa. Ohjausryhmän kokoonpano on seuraavassa taulukossa 1.

Taulukko 1. Ohjausryhmän koostumus

Taustataho	Nimi	Nimike
Lapin liitto	Maiju Hyry, pj.	Yhteysjohtaja
Pohjois-Pohjanmaanliitto	Ilpo Tapaninen, vara pj. Varajäsen: Heikki Ojala	Suunnittelupäällikkö Aluekehityspäällikkö
Suomen Punainen Risti, Lapin piiri	Veli-Matti Ahtiainen	Projektipäällikkö
Pohjois-Pohjanmaan järjestöneuvottelukunta	Esa Aunola	Järjestöneuvottelukunnan jäsen
Lapin maakunnallinen järjestöneuvottelukunta	Hilkka Halonen	Puheenjohtaja
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Eija Harju	Hankeasiantuntija
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Varajäsen: Kukka Kukkonen	Maaseudun kehittämisen asiantuntija
Utajärven kunta	Kyösti Juujärvi (31.7.2017 saakka) Anne Sormunen (1.8.2017 lähtien) Varajäsen: Hannele Karhu	Kunnanjohtaja Kunnanjohtaja Hyvinvointivastaava
Tornion kaupunki	Sampo Kangastalo Varajäsen: Marja Mathlein	Kehitysjohtaja Projektityöntekijä
Lapin maakunnallinen hyvinvoinnin seurantatyöryhmä	Marja-Leena Laitinen	Puheenjohtaja
Lappilaiset kylät ry	Matti Lankila	Puheenjohtaja
Lapin aluehallintovirasto	Seppo Lehto Varajäsen: Sanna Ylitalo	Pelastusylitarkastaja Ylitarkastaja
Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti	Eila Linna Varajäsen: Niko Niemisalo	TKI-päällikkö Projektipäällikkö
Sallan kunta	Erkki Parkkinen	Kunnanjohtaja
Pudasjärven kaupunki	Tomi Timonen Varajäsen: Tuomi-Tuulia Ervasti Varajäsen: Ritva Kinnula	Kunnanjohtaja Kehittämisasiantuntija Palvelusuunnittelija
Lapin liitto	Tuija Keihtä, asiantuntijajäsen	Johtava työllisyysasiantuntija
Lapin liitto / ohjausryhmän sihteeristö	Marko Palmgren Mirja Kettunen (18.5.2018 saakka) Sanna Karhu (1.6.2018 alkaen) Pirjo Nikula (30.4.2018 saakka) Terttu Piippo (26.4.2018 alkaen) Jukka Hakola Liisa Jurmu	Verkostojohtaja Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkosto-ohjaaja (Lappi) Verkosto-ohjaaja (Pohjois-Pohjanmaa)

Hankkeen johtoryhmän tehtävänä oli ohjata ja tukea hankkeen sisällöllistä toteutusta kansallisen ja alueellisen kehittämis- ja ohjelmatyön näkökulmasta. Ryhmän tehtävänä oli myös edistää arjen turvan kehittämistyön kytkeytymistä muuhun kansalliseen ja alueelliseen kehittämis- ja ohjelmatyöhön. Johtoryhmä koostui hankkeen tavoitteiden toteuttamisen kannalta keskeisten kansallisten ja alueellisten toimijoiden edustajista. Johtoryhmän kokoonpano on seuraavassa taulukossa 2.

Taulukko 2. Johtoryhmän koostumus

Taustataho	Nimi	Nimike
Lapin liitto	Mika Riipi, pj.	Maakuntajohtaja
Pohjois-Pohjanmaan liitto	Pauli Harju, vara pj.	Maakuntajohtaja
Sisäasiainministeriö	Harri Martikainen	Kehittämisenneuvos
Sosiaali- ja terveysministeriö	Pirjo Lillsunde	Neuvotteleva virkamies
Maa- ja metsätalousministeriö	Christell Åström Antonia Husberg Kirsi Viljanen	Neuvotteleva virkamies Maaseutuyllitarkastaja Lähiuokakoordinaattori
Maaseutupolitiikan neuvosto	Ritva Pihlaja (1/2017 saakka)	Erytisasiantuntija
Suomen Kuntaliitto ry	Taina Väre	Erytisasiantuntija
Luonnonvarakeskus LUKE	Hilkka Vihinen	Professori
Suomen Punainen Risti	Leena Kämäräinen	Kotimaan valmiustoiminnan päällikkö
Tampereen yliopisto	Arto Haveri	Professori
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	Anne Lounamaa	Yksikön päällikkö
Lapin liitto	Maiju Hyry	Yhteysjohtaja
Lapin aluehallintovirasto	Kaisa Ainasoja	Ylijohtaja
Lapin aluehallintovirasto	Seppo Lehto	Pelastusyllitarkastaja
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Hannu Linjakumpu	Johtaja
Lapin poliisilaitos	Esa Heikkinen	Poliisipäällikkö
Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry	Mervi Kestilä	Toiminnanjohtaja
Suomen Punainen Risti, Lapin piiri	Sirkka-Liisa Oinaala	Toiminnanjohtaja
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto	Terttu Savolainen	Ylijohtaja
Oulun poliisilaitos	Sauli Kuha	Poliisipäällikkö
Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	Petri Keränen	Vastuualuejohtaja
Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys	Helena Liimatainen (31.7.2017 asti) Maire Vuoti (1.8.2017 lähtien)	Toiminnanjohtaja Toiminnanjohtaja
Suomen Punainen Risti, Oulun piiri	Pauliina Rasinkangas	Sosiaalipalvelusuunnittelija
Lapin liitto / tukiryhmän sihteeristö	Marko Palmgren Mirja Kettunen (18.5.2018 saakka) Sanna Karhu (1.6.2018 alkaen) Pirjo Nikula (30.4.2018 saakka) Terttu Piippo (26.4.2018 alkaen) Jukka Hakola Liisa Jurmu	Verkostojohtaja Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkosto-ohjaaja (Lappi) Verkosto-ohjaaja (Pohjois-Pohjanmaa)

Tukiryhmän keskeinen tehtävä oli toimia hankehenkilöstön tiiviinä tukiverkostona hankkeen käytännön toteutuksessa. Hankkeelle perustettiin kaksi tukiryhmää. Toinen tukiryhmä muodostui keskeisistä lappilaisista toimijoista ja toinen Pohjois-Pohjanmaan keskeisistä toimijoista. Tukiryhmien koostumukset ovat taulukoissa 3. ja 4.

Taulukko 3. Lapin tukiryhmän koostumus

Taustataho	Nimi	Nimike
Lapin liitto	Maiju Hyry, pj.	Yhteysjohtaja
Suomen Punainen Risti, Lapin piiri	Veli-Matti Ahtiainen	Projektipäällikkö
Lapin aluehallintovirasto	Seppo Lehto	Pelastusylitarkastaja
Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti	Eila Linna	TKI-päällikkö
Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry	Mervi Kestilä	Toiminnanjohtaja
Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutti	Eija Raasakka	Projektipäällikkö
Rovaniemen Neuvokas	Suvmaria Saarenpää	Toiminnanjohtaja
Lapin liitto / tukiryhmän sihteeristö	Marko Palmgren Mirja Kettunen (18.5.2018 saakka) Sanna Karhu (1.6.2018 alkaen) Pirjo Nikula (30.4.2018 saakka) Terttu Piippo (26.4.2018 alkaen) Jukka Hakola Liisa Jurmu	Verkostojohtaja Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkosto-ohjaaja (Lappi) Verkosto-ohjaaja (Pohjois-Pohjanmaa)

Taulukko 4. Pohjois-Pohjanmaan tukiryhmän koostumus

Taustataho	Nimi	Nimike
Pohjois-Pohjanmaan liitto	Ilpo Tapaninen, pj.	Suunnittelupäällikkö
Pohjois-Suomen AVI	Raija Fors	Ylitarkastaja
Pohjois-Pohjanmaan liitto	Sanna Salmela	Hyvinvoinnin erityissiiantuntija
PPSHP, PTH-yksikkö	Leea Järvi	Terveystiedon edistämisen koordinaattori
Utajärven kunta	Hannele Karhu	Hyvinvointivastaava
Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys	Helena Liimatainen	Toiminnanjohtaja
Vuolle Settlementti	Anne Mustakangas-Mäkelä	Hyvinvointi- ja yhteisötyön johtaja
I&O kärkihanke	Rita Oinas	Muutosagentti
Lapsiperheohjelma kärkihanke	Tuomo Lukkari	Muutosagentti
Lapin liitto / tukiryhmän sihteeristö	Marko Palmgren Mirja Kettunen (18.5.2018 saakka) Sanna Karhu (1.6.2018 alkaen) Pirjo Nikula (30.4.2018 saakka) Terttu Piippo (26.4.2018 alkaen) Jukka Hakola Liisa Jurmu	Verkostojohtaja Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Lappi) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkostokoordinaattori (Pohjois-Pohjanmaa) Verkosto-ohjaaja (Lappi) Verkosto-ohjaaja (Pohjois-Pohjanmaa)

4 TOIMINTAMALLIN KÄYTTÖNOTTO KUNNISSA

Järjestöt ja yhdistykset tarjoavat palveluita kylissä ja kuntakeskuksessa enemmän kuin kuntaorganisaatioissa on yleensä tiedetty. Palvelut ovat usein kohderyhmiltään ja ajallisestikin päällekkäisiä muiden kolmannen sektorin toimijoiden, yritysten ja erilaisten hankkeiden, mutta myös kunnan omien palvelujen kanssa. Yhteistoiminnan keinoin ja yhdistämällä alueelliset ja paikalliset resurssit on mahdollista tuottaa harvaan asutulle maaseudulle enemmän hyvinvointia lisääviä lähi- ja etäpalveluja kuin aiemmin.

Yhteistoimintaverkostossa kunta, paikalliset järjestöt, elinkeinojen edustajat ja Leader-toimintaryhmät, seurakunnat, ELY-keskukset, maakuntien liitot sekä muut toimijat mahdollistavat paikallisten resurssien koordinoinnin ja yhteiskäytön. Yhteisesti sovitulla toimintamallilla tuotetaan ennalta ehkäiseviä matalan kynnyksen lähi- ja etäpalveluja maaseudulla. Yhteistyöverkosto ja toimintatavat muotoutuvat kussakin kunnassa omanlaisekseen - hankkeessa haetaan kullekin kunnalle sopiva toimintamuoto.

Hankkeen toimesta ohjattiin kunta, muut viranomaiset sekä kyseisen kunnan kolmannen sektorin ja elinkeinoelämän toimijat löytämään yhteisiä tavoitteita ja toteuttamaan niihin liittyviä toimenpiteitä yhteistoimin. Alueelliset toimijat tukevat paikallisia toimijoita tavoitteiden toteuttamisessa. Prosessi kunnissa hankesuunnitelman mukaisesti:

1. Valitaan kehittämisen teemat
 - Kunnassa päätetään kehittämisen teemoista, esimerkiksi: lapsiperheiden palvelut, nuorten palvelut ja syrjäytymisen ehkäisy, työllistyminen, ikäihmisten palvelut
 - kehittämisen teemat nousevat esiin kuntien sähköisistä hyvinvointikertomuksista
 - hyvinvointitiedolla johtaminen
2. Tehdään kartoitukset
 - valitun kehittämisteema-alueen paikallisten toimijoiden selvittäminen
 - valitun teema-alueen olemassa olevan palvelutarjonnan selvittäminen
 - teema-alueeseen liittyvien, toiminnassa olevien hankkeiden selvittäminen
3. Käynnistetään yhteistoiminta
 - yhteistyöryhmän perustaminen (edustus: kunta, kylät, järjestöt, elinkeinot, TE-keskukset, poliisi, pelastuslaitos, seurakunnat ym.)
 - toimintamallin käyttöönotosta / yhteistyöstä sopiminen
 - valitun teeman painotuksista sopiminen
4. Toteutetaan toimijatapaamiset
 - kootaan palveluntuottajat ja kohderyhmät yhteen
 - arvioidaan kriittiset tarpeet
 - määritellään käytännön toimenpiteet

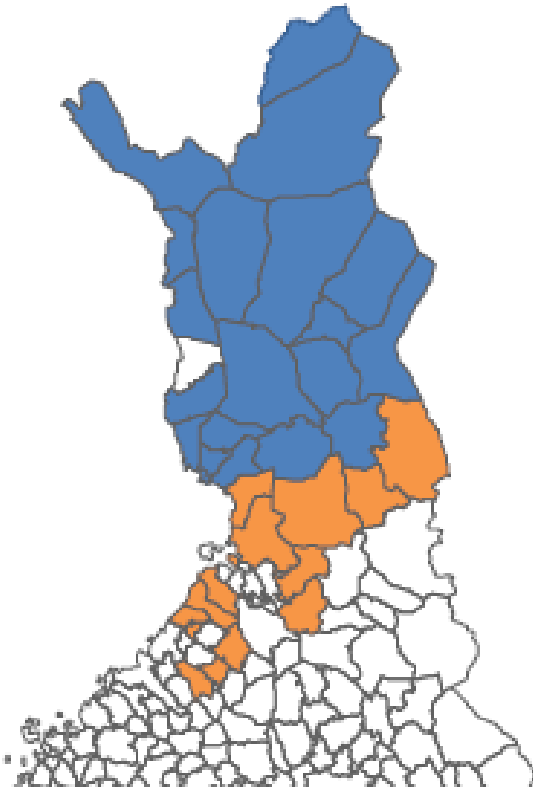
5. Tehdään yhteistyötä kuntien työllisyshankkeiden kanssa
 - työvoimareservi on mahdollisuus/resurssi
6. Siirretään osaamista
 - verkosto-osaamisen ja riskien hallinnan koulutusta ja päivitystä
 - hyvienkäytäntöjen mallintaminen palvelumuotoilun avulla
 - riskienhallinta- ja palvelumuotoiluosaamista hankitaan ostopalveluna
7. Kehitetään harvaanasutun seudun turvallisuusverkosto
 - järjestö ja toimija kartoituksen pohjalta syntyneessä turvallisuusverkostossa tunnustetaan harvaanasuttujen alueiden turvallisuusvajheet
 - yhdessä kuntien työllisyshankkeiden ja järjestöjen kanssa ryhdytään koordinoitusti tyydyttämään tunnistettuja tarpeita ja tuotetaan arjen turvallisuutta lisääviä palveluja
8. Turvataan toiminnan jatkuminen ja vaikutusten seuranta
 - yhteistyöryhmä vahvistaa toteutettavat toimenpiteet (sopimuksellisuus)
 - toimenpiteiden kirjaus ja seuranta kunnan sähköisessä hyvinvointikertomuksessa
 - paikallisten ja alueellisten verkostojen ylläpito ja verkostoveturin tehtävät

Riskienhallinnan kannalta oli olennaisen tärkeää, että kunnan johto, erityisesti kunnanjohtaja, sitoutuu toimintamalliin ja edistää sen käyttöönottoa kuntaorganisaatiossa. Myös järjestöjen avainhenkilöiden sitoutuminen oli toimintamallin toteutumisen kannalta tärkeää. Maakuntajohtaja edesauttoi toimintamallin kytkeytymistä kuntatasolta maakunnan toimintamalleihin. Seuraavassa kuvassa on kiteytetynä arjen turvan toimintamallin prosessi kuntatasolla.

Kuva 1. Arjen turvan toimintamallin prosessi kuntatasolla.

4.1. Toimintamallin käyttöönotto Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla

Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeessa oli mukana 35 kuntaa, joista Lapissa 20 ja Pohjois-Pohjanmaalla 15. Hankkeen määrällinen tavoite 30–40 kuntaa näin ollen toteutui. Oheisessa kuvassa ovat sinisellä Lapista mukana olevat kunnat ja oranssilla Pohjois-Pohjanmaalta.

Kunnat sitoutuivat kehittämistoimintaan sopimuksin ja kunnissa oli nimettynä arjen turvan yhteistyöhön yhdyshenkilö tai koordinaattori. Kuntien kehittämiskohdeet muokkaantuivat vuoden 2018 aikana yhä enemmän kuntalaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, turvallisuuden ja työllisyyden edistämiseen.

Kuva 2. Arjen turvan toimintamallissa mukana olevat kunnat Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Toimintamallin käyttöönotto Lapin kunnissa

Kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä toteutettiin järjestämällä kunnissa toimijatapaamisia. Useiden kuntien kanssa yhteistyössä järjestettiin toimijatapaamisia, joihin kutsuttiin kuntien virkamiehiä, luottamusmiehiä ja alueella toimivia hankkeita, järjestöjä, yhdistyksiä, seurakunnat ja asukkaita. Tilaisuudet ja niiden markkinointi ja käytännön toteutus suunniteltiin yhteistyössä kuntien ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Tiivistä yhteistyötä tehtiin alueellisten toimijoiden kanssa: muun muassa Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen Järjestötieto järjestykseen- hankkeen, SPR:n Pärjätään yhdessä- hankkeen, Majakka ry:n ja Majakka ry:n Yhtä köyttä – kylien monipalvelupisteet -hankkeen kanssa. Yhteistyössä suunniteltiin ja toteutettiin toimijatapaamisia kunnissa ja kylissä. Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa toteutettiin yhteistyössä kuntien kanssa hyvinvointikyselyjä (Salla, Enontekiö, Pelkosenniemi)

Seuraavana lyhyt tiivistys kuntien tilanteesta seutukunnittain:

POHJOIS- LAPPI

Inarin kunta. Haja-asutusalueen turvallisuus. Sevettijärvi ja Kaamanen ovat pilottikyliä. Yhteyshenkilö on Anne-Marie Kalla.

- Inari järjesti Meille HyväX-Hyvinvointipäivän toukokuussa 2017 alueen hyvinvointiyrittäjille ja hankkeille. Hanke osallistui päiviin yhteistyössä SPR:n Pärjätään yhdessä hankkeen ja Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa. Tilaisuudessa kunnan käyttöön jäi tekemämme kyselyn tulokset. Pyysimme esittelykojullemme tulleita osallistujia täyttämään lyhyen kyselylomakkeen. Tuloksista tehtiin lyhyt yhteenveto, joka annettiin Inarin kunnan käyttöön.
- Inarin Sevettijärvellä järjestettiin toimijatapaaminen 24.8.2017. Kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen jäseniä osallistui. Seuraava pidettiin Kaamasessa 2.5.2018. Tilaisuuden osallistui kunnan työntekijöitä, luottamushenkilöitä, kyläyhdistyksen puheenjohtaja, kyläläisiä ja median edustajia.

Sodankylän kunta. Lapset ja lapsiperheet. Yhteyshenkilöt ovat Marja Männistö ja Henna Illikainen.

- Kunnassa on säännöllisesti kokoontuva hyvinvointifoorumi, jonka kokouksiin on osallistuttu.
- Sodankylä on yksi viidestä THL:n arviointitutkimukseen osallistuvista kunnista.
- Maaliskuulla 2018 Sodankylän kunnan työntekijöitä ja luottamushenkilöitä koulutettiin Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen toimesta vetämään kuusi kyläalueilla toteutettavaa työpajaa, joiden avulla haetaan painopistealueita kuntastrategiaan. Työpajat toteutettiin huhtikuulla 2018. Kokemuksia ja näkemyksiä työpajoista ja kuntastrategian rakentamisesta Sodankylässä Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen blogissa: <https://lapinmaakunta.fi/article/sodankylan-kuntastrategia-tehdaan-yhdessa-kuntalaisten-kanssa/>.

Utsjoki. Päivätoiminnan kehittäminen pitkäaikaistyöttömille sekä päihde- ja mielenterveysasiakaille. Yhteyshenkilö on Päivi Rautio.

- Toiminnan suunnittelukokous 3.3.2018. Mukana oli Pohjois-Pohjanmaan MYP- hanke.

Seudullinen ja poikkileikkaava toiminta:

- Toteutettiin 5.6.2018 Sajoksessa Inarissa saamelaisten hyte-työpaja, jossa kerättiin aineistoa Lapin maakunnalliseen hyvinvointikertomukseen saamelaisnäkökulmasta. Keskiössä olivat saamelaisten hyvinvointi eri ikäryhmien kokemana ja hyvinvointia mittaavat indikaattorit.
- 5.9.2018 järjestettiin seudullinen tapaaminen Saariselällä ja osallistujia oli kaikista alueen kunnista. Tapaamisessa pohdittiin ratkaisuja hyvinvointiin, työllisyyteen ja elinvoimaan.

LÄNSI- LAPPI

Meri-Lapin alueella on pidetty kuntien ja muiden alueella toimivien hankkeiden ja järjestöjen kanssa yhteisiä tapaamisia vuodesta 2017 lähtien: Länsi-Lapin arjen turvan yhteistyöpalaveri pidettiin 27.3.2017 Kemissä ja 20.9.2017 Tornion perheiden talolla sekä Simossa 12.4.2018. Yhteistyötä on tehty Majakka ry:n Yhtä köyttä -hankkeen kanssa.

Tornio. Ikäihmisten palvelukokonaisuus. Yhteyshenkilö Marja Mathlein.

- Torniossa toteutettiin Arjen turvaa kunnissa -hankkeen aikana kehitetyn verkostoyhteistyön mallia Perheiden Talolla. Perheiden Talolla eri toimijat yhteistyössä toteuttavat matalan kynnyksen palveluja lapsille ja lapsiperheille.
- Verkostomalli levitettiin nyt Torniossa Maaseudun arjen palveluverkosto- hankkeessa ikäihmisten matalankynnyksen toimintakykyä edistävään toimintaan ja sen koordinointiin.
- Pilotoitiin Kantojärven kylällä, jonne kutsuttiin myös muita kyliä mukaan. Yhteistyö Majakka ry:n Yhtä köyttä -hankkeen kanssa.
- Haasteena kehittämislle oli yhteyshenkilön eläköityminen hankkeen loppuvaiheessa.

Ylitornio. Työllisyyden kehittäminen. Teija Kannala

- Kuntakokous 24.5.2017.
- 19.6.2017 pidettiin Ylitornion kunnantalolla toimijatapaamisen suunnittelupalaveri: ”*Työllistämisen edistäminen Ylitorniolla eri toimijatahojen yhteistyönä* (Osallistujina TE- toimisto, hankkeita: Väylä- hanke, Polku- hanke, Tukea ja tehoa työllistämiseen, 4H- hanke, Sokra- hanke, kyläpuulaakin kunnan edustaja, Yhtä köyttä -hanke).
- 28.9.2017 järjestettiin Aavasaksalla yhteistyössä eri tahojen kanssa toimijatapaaminen ”*Yhteistyöllä työtä, elämän laatua ja elinvoimaa – avoin kuntalaistapaaminen*”.

Simo. Alaniemen kylän kehittäminen. Yhteyshenkilö on Soile Vakkala.

- 22.2.2017 aloituskokous kunnassa. Sovittiin, että Ala niemen kylä on kehittämisen kohde ja yhteistyötä tehdään Majakka ry:n Yhtä köyttä- hankkeen kanssa.
- Osallistuttu Alaniemen kylän kokoukseen 9.5.2017 ja järjestetty yhteistyössä kunnan, Alaniemen kylän ja Yhtä köyttä- hankkeen kanssa kyläilta 21.9.2017

Keminmaa. Nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäisy. Yhteyshenkilö Marja Valikainen.

- Hanke- esittely pidettiin 25.4.2017 ja sovittiin jatkotoimet: 15.8.2017 pidettiin Skype-suunnittelukokous. Tuolloin kunnan yhteyshenkilö totesi, että kunnassa on riittävästi tietoa nuorten tilanteesta eikä erilisiä toimijatapaamista tarvita. Kunnassa aloitettiin nuorten työpajatoiminta syyskuun alussa 2017. Kunta on osallistunut yhteiskehittämistilaisuuksiin.

Tervola. Nuorten työllistäminen. Yhteyshenkilö Merja Äijälä ja Sirkka Kinnunen-Ojala.

- Kuntakäynti 23.3.2017. Ideoitiin nuorten työllistämiseen liittyviä keinoja ja Paakkolan kylälle palveluita yhteistyössä Majakka ry:n kanssa.

Kemi: Kotiin vietävät palvelut. Ritva Sonntag ja Tarja Kyllönen

- 29.11.2017 pidettiin käynnistyspalaveri Kemissä. Kotiin vietävät palvelut ovat yksi kärkialoista Kemin työllisyys- ja elinvoimahankkeessa ja palveluita kehitetään yhteistyössä Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen kanssa. Työllistämisen näkökulma on mukana eikä palveluita rajata käsittämään pelkästään sote-palveluita tai ikäihmisten palveluita.

- Järjestettiin 30.1.2018 iltatilaisuutena yleisötilaisuus liittyen kotiin vietäviin palveluihin (mitä on tarjolla, kuinka palveluja voitaisiin kehittää). Mukaan kutsuttiin järjestöjä, yrittäjiä ja kaupunkilaisia. Paikalla oli noin 30 henkilöä.

- Vuoden 2018 aikana ja alkuvuoden 2019 aikana Kemi on kehittänyt omaa arjenturvan mallia kaupunkiympäristöön. Kehittämistyöhön liittyy myös tutkimus, jolla hahmotetaan asukkaiden toiveita. Yhtenä painopisteenä on kotiin vietävien palveluiden kehittäminen.

ITÄ- LAPPI

Itä- Lapin seututapaaminen järjestettiin 12.12.2017 Kemijärvellä, Heralammen yritystiloissa. Tilaisuuteen kutsuttiin alueen kunnista henkilöstöä ja luottamusmiehiä sekä tahoja, joiden katsottiin olevan tärkeitä kehittämisen kannalta. Teemana oli verkostoituminen ja yhteiskehittäminen, hankkeen tuki. Seuraavassa yhteistapaamisessa 15.3.2018 päätettiin esittää, että tämä arjen turvaa -malliin liittyvä kuntien välinen seudullinen yhteistyöfoorumi yhdistetään Itä-Lapin kuntayhtymän seudullisen hyvinvointityöryhmään. Esitys käsiteltiin Itä-Lapin hyvinvointityöryhmässä 28.3.2018 ja samalla sovittiin, että lokakuun alussa 2018 tehdään tutustumismatka Pudasjärvelle ja haetaan sieltä uusia ideoita arjen turvan ja hyvinvointityön edistämiseen Itä-Lapissa ja sen kunnissa.

Pudasjärven vierailu toteutettiin 4.-5.10.2018 nimellä Hyvien käytänteiden onkimatka Pudasjärvelle. Pudasjärven matkan lisäksi Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke on osallistunut aktiivisesti Itä-Lapin hyvinvointityöryhmän kokouksiin Kemijärvellä 5.9.2018, Savukoskella 15.11 ja Pelkosenniellä 23.1.2019.

Itä-Lapissa kuntien yhteistyö on tiivistynyt hankkeen näkökulmasta Hyvinvointityöryhmän ansiosta. Kunnat ovat jakaneet tietojansa ja kokemuksiaan sekä ideoineet yhteistyötä. Kuntien yhteistyö Hyvinvointityöryhmässä jatkuu hankkeen päättymisen jälkeen.

Posio. Kuntastrategiassa yhteisesti sovittujen painopistealueiden toteutus. Yhteyshenkilö on Eija Ahola ja Marjo Paloniemi.

- Itä-Lapin tulevaisuuden kunta- teemaan liittyen on koottu kuntalaisten ja kunnan henkilöstön ajatuksia kuntastrategiaa varten. 26.1.2017 oli toimijatreffit aiheeseen liittyen ja 9.2.2017 pidettiin kunnassa ideointityöpajoja.
- Posion kuntastrategian rakentaminen laajassa yhteistyössä on ottanut aikaa, mutta toisaalta sitouttanut laajan joukon toimijoita. Posion kuntastrategia hyväksytään valtuustossa kesällä 2018. Syksyllä 20.9. 2018 järjestettiin Posion valtuustosalissa toimijatapaaminen, johon oli kutsuttu erityisesti järjestöjen edustajia. Tapaamisessa pohdittiin työpajamuotoisesti, kuinka jalkauttaa uutta kuntastrategiaa järjestöjä ja asukkaita osallistavasti.

Salla. Kunnan kokonaisvaltainen kehittäminen. Yhteyshenkilö Marja Myllykangas

- Toimijatapaamiset pidetty eli viidellä kylällä järjestetty kevään 2017 aikana Torstai on toivoa täynnä- kylätapahtumat, joissa myös kunnanjohtaja oli mukana (20.4. Saija, 27.4. Kirkonkylä, 4.5. Kursu, 18.5. Sallatunturi). On koottu kyläläisten ajatuksia kunnan kehittämistä ja markkinoitu hyvinvointikyselyä yhteistyössä Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa.
- Hyvinvointikyselyn tulosten julkaisutilaisuus oli 11.9.2017
- Kunta on ollut mukana THL:n SOIHTU- arviointitutkimuksessa osallisuus -teemalla.
- Salla kehitti kevään 2018 aikana omaa eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa työllisyyden aktiivimallia.

Pelkosenniemi. Hyvinvointia kuntalaisille työllisyyttä lisäämällä. Yhteyshenkilö Tapio Rautiainen.

- Kunnan aloituskokous pidettiin 13.2.2017, jossa valittiin kehittämisen kohde. Suunniteltiin keväälle kyselyä yrittäjille ja yhdistyksille, mutta sitä ei toteutettu muiden kiireellisempien asioiden vuoksi. Tavoitteena oli, että kyselyn kautta saadaan pohjatietoa toimijatapaamiselle.
- Loppuvuodesta 2017 alettiin suunnitella uudenlaista lähestymistapaa vuodelle 2018 (ikäväestölle kysely palvelutarpeista ja kuinka niihin voidaan vastata).
- Pelkosenniemellä tehtiin hyvinvointikysely ikäväestölle keväällä 2018.

Kemijärvi: Osallisuusteema. Yhteyshenkilö Marjo Säarelä ja Heidi Laukkanen

- Esitely hanketta kunnan johtoryhmälle 25.5.2017.
- Itä- Lapin yhteistapaamisessa 12.12. sovittu, että kunta ottaa yhteyttä, milloin pidetään yhteinen palaveri, jossa on laaja edustus kunnan eri toimialoilta.
- Kemijärven kanssa alettiin kesäkuussa 2018 suunnitella kaupungin ja järjestöjen yhteistä työpajaa syksyille. Kemijärvellä on tavoitteena tiivistää kaupungin ja järjestöjen yhteistyötä. Tapaaminen järjestettiin valtuustosalissa 27.9.2018. Tapaamisessa järjestettiin toimijatapaaminen, jossa pohdittiin, kuinka voidaan tiivistää Kemijärven kaupungin ja järjestöjen yhteistyötä. Kemijärven tavoitteena on uudistaa järjestöavustukset niin, että ne tukevat ja jalkauttavat kaupunkistrategiaa.

Savukoski. Kunnan elinvoiman lisääminen työllistämisen avulla. Yhteyshenkilö Kaisa Aikioniemi-Stenberg.

- Toimijatapaaminen oli 12.9.2017: ”Avoin kuntalaistapaaminen – Hyvinvoinnin ja työllisyyden lisääminen Savukoskella”.

TUNTURI- LAPPI

- 12.1.2017 Tunturi- Lapin seutukokous Kittilässä. Sovittiin, että kehitystyötä jatketaan yhteisillä tapaamisilla. Kunnat nimeävät yhteyshenkilön ja kehittämisen kohteen.
- 28.11.2017 Tunturi- Lapin yhteistapaamiseen osallistui Kolarin, Kittilän, Muonion ja Enontekiön kunnan eri hallintokuntien edustajia. Tilaisuudessa pohdittiin yhteisesti eri näkökulmista, kuinka Lapin liiton Maaseudun arjen palveluverkostohanke voi olla tukemassa matkaa kohti uutta kuntaa.
- 15.2.2018 pidettiin kolmas Tunturi-Lapin kuntien yhteistapaaminen. Päivätilaisuudessa keskusteltiin arjen turvan toimintamallin toteuttamiseen liittyvistä asioista ja kuntien mahdollisesta yhteistyöstä. Iltatilaisuudessa pohdittiin kuntien ja järjestöjen yhteistyön tiivistämistä ja tarkasteltiin mahdollisia rahoitusta kaipaavia kohteita.
- Tilaisuuteen kutsuttiin STEA: n asiantuntija kertomaan rahoitukseen liittyvistä asioista sekä infoa ESR- rahoituksesta. Molemmat tilaisuudet Jukka Hakola fasilitoi.
- Järjestettiin Tunturi-Lapin yhteistyöpalaveri Harrinivassa 22.11.2018. Tapaamisen teemana oli hyvinvoinnin ja elinvoiman lisääminen alueella.

Enontekiön kunta. Osallisuus, yhteisöllisyys, aktiivinen kansalainen. Yhteyshenkilö Jari Rantapelkonen, Annikki Kallioniemi

- Järjestettiin yhteistyössä kunnan, Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen ja SPR:n kanssa Yhdistysfoorumi 27.2.2017. Kunnanjohtaja Jari Rantapelkonen kertoi kunnan yhdistysyhteistyöasiakirjasta ja sen toteutukseen liittyvistä asioista. Kunta tukee yhdistystoimintaa antamalla muun muassa kokoustiloja vapaasti käyttöön, avustuksia kyläyhdistyksille, latuavustuksia. Yhdistykset voivat hakea kunnalta tukea toimintaansa. Kunnan yhteistyömallia on esitelty valtakunnallisesti. Kunnanhallitus on asettanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän. Työryhmässä on edustus yhdistyksistä. Kunta aikoo jatkossa kehittää entistä enemmän yhteistyötä yhdistysten kanssa. Kunnanjohtaja kertoi mm. kunnan myöntämistä yhdistysavustuksista ja yhdistysten edustajien esittämisestä nuoriso-, vammais- ja vanhusneuvostoon. Myös vapaa-ajan asukkaita on tarkoitus aktivoida yhdessä tekemiseen. Yhdistykset voisivat tulevaisuudessa valita keskuudestaan yhteisen edustajan kunnan vaikuttajaelimiin (vuoroin tapahtuva edustaminen). Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys esitelti tilaisuudessa alustavia tuloksia kyselystä.
- Enontekiön kunta on ainoa kunta, joka on tehnyt yhdessä järjestöjen kanssa järjestöyhteistyöasiakirjan. Järjestöyhteistyöasiakirjaa on markkinoitu muihin kuntiin hyvänä käytäntönä ja siitä on tehty hankkeen blogi-sarjaan kirjoitus, joka pohjautuu kunnanjohtajan näkemyksiin järjestöyhteistyöasiakirjan hyödyistä. Blogi-kirjoitus luettavissa: <https://lapinmaa-kunta.fi/article/enontekion-yhteistyosasiakirja-pelisaantoja-yhdistysten-ja-kunnan-yhteiseen-tekemiseen/>.
- Järjestettiin 15.5.2018 yhteistyössä Enontekiön kunnan ja Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa yhdistysfoorumi, jossa mm. kartoitettiin yhdistysten eri-ikäisille tarjoamaa, hyvinvointia edistävää toimintaa sekä ideoitiin mitä toimintaa olisi jatkossa tärkeää yhteistyössä järjestää. Samana päivänä oltiin mukana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman suunnittelupalaverissa, jossa fasilitoitiin yhteistyöprosessin rakentumista kunnan eri

toimijoiden välillä. Suunnittelupalaverissa mm. kartoitettiin lasten ja nuorten parissa toimivia tahoja ja tehtiin suunnitelmaa jatkosta.

RANUA

Ranua. Kunnan elinvoiman kehittäminen. Yhteyshenkilö on Riikka Tuomivaara.

- 2.3.2017 esiteltiin hanketta kunnan johtoryhmälle.
- Ranuan hyvinvoinnin ja elinvoiman turbulenssi- Case energia- tilaisuus pidettiin 12.5.2017, teemana energia ja ruoka
- 23.11.2017 järjestettiin yhteistyössä kunnan ja kanssa tilaisuus ”Mitä uutta elinvoimaan. Miten se tehdään yhdessä”
- Lapin liiton Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen tavoitteena on löytää malleja paikallisen hyvinvoinnin ja elinvoiman rakentamiseen paikallisia resursseja käyttäen. Päivän ohjelma keskittyy biotalouden alustuksiin ja yhdessä tekemiseen. Mukana on alan yrittäjiä, yhdistyksiä, kuntalaisia ja kehittämisen asiantuntijoita sekä muita aiheesta kiinnostuneita.
- Yhteistyötä tehtiin Lapin liiton Arktinen biotalous- hankkeen kanssa.
- Järjestettiin yhteistyössä Maaseutuklusterin viestintä -hankkeen kanssa työpaja 31.10.2018 Ranuan seurakuntatalolla. Työpajassa työstettiin eteenpäin Ranuan kuntastrategiaa, jonka tavoitteena on elinvoiman lisääminen Ranualla. Ranuan konkreettisia huolia on väestön vähentyminen, mutta toisaalta myös työvoimapula.

ROVANIEMI

Ikäihmisten arjen turvan lisääminen

Järjestettiin yhteistyössä Rovaniemen vanhusneuvoston kanssa työpaja 10.10.2018 Rovaniemen kirjastossa. Tilaisuuteen kutsuttiin myös päättäjiä ja se oli osa valtakunnallista Vanhusten viikon ohjelmaa. Jukka Hakola fasilitoi työpajan. Tilaisuudessa pohdittiin keinoja mm. ikäihmisten yksinäisyyden kitkemiseksi ja turvallisuuden tunteen lisäämiseksi. Konkreettisina asioina puhutti esim. teiden hiekottaminen ja auraaminen talvella.

SIMO, ALANIEMI 21.9.2017 TEEMAILTA /RYHMÄ

HYVÄN TULEVAISUUDEN PÄIVÄ 2020

Talo on kunnossa.
Kyläilät, sosiaalisia kontakteja
Kansalaisopiston ryhmät
Kyläkirjasto ym. seurakunnan tapahtumat.
Eläkeläisryhmätapaamiset.
=> talkoot ja kuu neuvo Helet kunnan kanssa
Laujonne-talon reiviä naapurit mukaan
Keskustella paannetta

Karaoke, lauluillat
kirjastopalvelut, lukemista.
Talon käyttöasteen nostaminen
terveydenhoidon palvelupiste
Pitkä-alueen kunnostaminen
leikkiätkäat lapsille.
Keskustelu

Inari. Haja-asutusalueen turvallisuus.

Sevettijärvellä pidettiin 24.8.2019 kyläiltä, jossa pohdittiin, onko Sevettijärvi-Näätämön alue turvallinen. Pohdittiin, miten lisätä hyvinvointia ja arjen turvaa kylillä. Osallistujina 40 henkilöä, mukaan lukien kunnan viranhaltijoita ja kunnan päättäjä.

Jatkotoimet: Näätämön ja Sevettijärven kyläyhdistykset ja koltaneuvosto pitävät yhdessä kokouksen, jossa suunnitellaan, mitä lähdetään jatkossa tekemään. Yhdessä mietitään, mitä asioita kukin taho lähtee viemään eteenpäin.

Kun tarpeet on esillä ja alueella yhdessä mietityt, on aika lähteä selvittämään yhteistyössä kunnan viranhaltijoiden ja luottamusmiesten kanssa, kuinka tarpeisiin vastataan ja millä keinoin. Onko syytä esimerkiksi hakea ulkopuolista rahoitusta (Leader, EU-rahoitus, STEA).

Vastaava tilaisuus pidetään tammikuulla Kaakamossa.

Toimintamallin käyttöönotto Pohjois-Pohjanmaan kunnissa

Pohjois-Pohjanmaan kuntien kanssa käytiin neuvotteluja hankekumppanuuksista alkuvuonna 2017 ja viimeisimmät kumppanuussopimukset varmistuivat vuodenvaihteessa (2017–2018). Osa kunnista ei lähtenyt hankkeeseen mukaan. Syiksi kerrottiin, että vastaavaa työtä tehdään omana toimintana tai resurssien vähyyden vuoksi tämän tyyppistä työtä ei ole mahdollisuutta tehdä ollenkaan. Pohjois-Pohjanmaalla hankkeessa on mukana 15 sopimuskuntaa. Kuvassa 3. esitellään kunnat kehittämiskohteineen ja yhdyshenkilöineen.

Kunnan elinvoimaisuus asukkaiden koetun hyvinvoinnin

näkökulmasta:

- Ii (Riitta Räinen)
- Haapavesi (Terttu Piippo)
- Hailuoto (Pia Piispanen)
- Merijärvi (Kari Jokela)
- Nivala (Jukka Turunen)
- Oulu (Tuula Hautamäki, Anne Kippola, Merja Niemelä, Sara Inkeroinen)
- Sievi (Outi Santavuori)
- Siikajoki (Arja Lappalainen)
- Utajärvi (Hannele Karhu-Airio)
- Vaala (Pirjo Nikula)

Käylän kylän elinvoimaisuus asukkaiden koetun hyvinvoinnin

näkökulmasta:

- Kuusamo (Pirkko Määttä)

Nuorten hyvinvoinnin edistäminen:

- Raahen (Katja Yli-Hukka) ja Taivalkosken (Milla Kaikkonen)

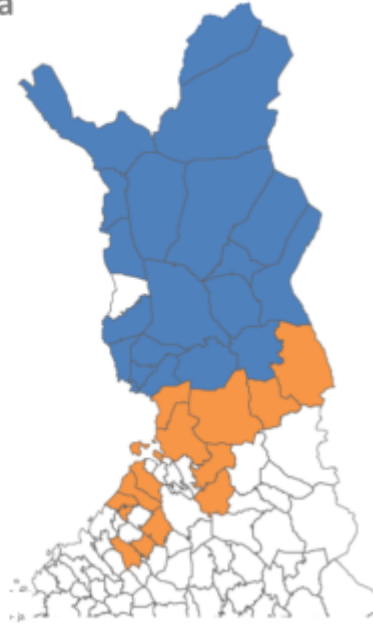
Ikäihmisten palvelut ja kotona asumisen tuki:

- Pyhäjoki (Pirkko Lintunen)

Kuntalaisten hyvinvointisetelin kehittäminen ja

elinvoimasopimus:

- Pudasjärvi (Ulla-Maija Paukkeri)

Kuva 3. Arjen turvan toimintamallin kunnat kehittämiskohteineen ja yhdyshenkilöineen Pohjois-Pohjanmaalla.

Suurimmassa osassa Pohjois-Pohjanmaan kunnista (10 kunnassa) on kehittämiskohteena koko kunnan elinvoimaisuuden edistäminen asukkaiden koetun hyvinvoinnin näkökulmasta. Käytännössä se on jäsentynyt näissä kunnissa eri-ikäisten (lapset ja lapsiperheet, nuoret, työikäiset ja ikäihmiset) koetun hyvinvoinnin edistämistä hyvinvointikertomuksen painopisteiden suuntaisesti, vahvistamalla samalla erilaisista toimijoista (kuten järjestöt, yritykset, toiset hankkeet) koostuvia paikallisia verkostoja hyvinvoinnin ja arjen turvallisuuden edistämiseksi. Kuntalaisille tehdyt hyvinvointi- ja päihdekyselyt sekä kunnissa toteutetut toimijakartoitukset ovat toimineet pohja-aineistona yhteistyön ja kumppanuuksien rakentamiselle. Toimijatapaamisissa on työstyetty asukkaiden hyvinvointiin vaikuttavia asioita esimerkiksi jakautumalla elämänsä mukaisiin ryhmiin. Tapaamisissa on vuonna 2018 käytetty maakunnallisia, koetun hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettuja työvälineitä työskentelyn tukena. Työskentely on kyteytynyt kunnan omien tavoitteiden mukaiseen hyvinvoinnin edistämisen ja hyvinvointikertomustyöhön.

Raahessa ja Taivalkoskella kehittämiskohteeksi on valittu nuorten hyvinvointi, Pyhäjoella ikäihmisten palvelut ja kotona asumisen tuki, Pudasjärvellä hyvinvointisetelin kehittäminen ja Kuusamossa Käylän kylän elinvoimaisuuden lisääminen asukkaiden koetun hyvinvoinnin näkökulmasta. Raahen ja Taivalkosken prosessit ovat edenneet keskenään samansuuntaisesti ja kunnissa on tunnistettu osin samoja kehittämishaasteita nuorten hyvinvoinnin osa-alueella. Taivalkoskella nuorten hyvinvointiin osallistuvat toimijat kartoittivat poikkialueellisesti nuorten hyvinvointia tukevat asiat ja toiminnan

kunnasta ja he ovat keränneet nuorilta koettua hyvinvointia kuvaavaa tietoa vuonna 2018. Työtä he voivat hyödyntää osana kunnan laajempaa hyvinvoinnin edistämistä ja hyvinvointikertomustyötä. Pyhäjoella on ikäihmisten palvelujen kehittämiseksi ja kotona asumisen tukemiseksi toteutettu keväällä 2018 ikäihmisten hyvinvointikysely ja pidetty tähän liittyvä toimijatapaaminen. Kuusamon Käylän kylällä on koottu tietoa kylän asukkaiden koetusta hyvinvoinnista ja kartoitettu kyläläisten hyvinvoinnin edistämisestä kiinnostuneita toimijoita. Käylän kylä on toiminut Kuusamossa pilottina kyläkoh- taiselle arjen turvaa -mallin kehittämiseksi. Käylän kylälle koottiin loppuvuonna 2018 yhteisöllisyyttä tukeva kyläkortti hyvinvointitavoitteineen ja -suunnitelmineen. Kortin tekemiseen osallistui kyläläisiä, paikallisia yrittäjiä, yhdistyksiä ja kylässä toiminut Käylä co -hanke. Kyläkortti on ollut yksi Pohjois-Pohjanmaan hankekunnissa pilotoituista maakunnallista koetun hyvinvoinnin edistävästä työvälineistä. Pudasjärvi oli jo edellisessä Arjen turvaa -hankkeessa mukana ja kehittämistyö on kaupungissa verrattain pitkällä. Kehittämistyön kohteeksi on tässä hankkeessa valittu hyvinvointisetelin kehittäminen, johon tehtiin erilaisia selvitys- ja valmistelutöitä vuonna 2018. Hyvinvointisetelin käyttöön otto siirtyi kuitenkin Pudasjärvellä myöhempään ajankohtaan. Vaalan kunta liittyi loppuvuonna 2018 hyvinvointisetelin käyttöönottoa valmistelemaan työhön ja tavoitteena on saada hyvinvointiseteli Vaalassa käyttöön vuoden 2019 aikana.

Pohjois-Pohjanmaalla arjen turvaa -toimintamallin vahvistamiseksi otettiin käyttöön elinvoimasopimus ja siihen liittyvä prosessimallikuvaus, joka työstettiin yhteistyössä Utajärven kunnan kanssa. Tavoitteena on edistää sopimuksellisuutta kunnan ja sen kumppaneina toimivien tahojen kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Osa kunnista haluaa käyttää elinvoimasopimuksen sijaan hyvinvointisopimus -nimeä. Elinvoimasopimuksen lähtökohdat löytyvät seuraavasta kuvasta (kuva 4.).

Elinvoimasopimus osana tulevaisuuden kuntaa Pohjois-Pohjanmaalla

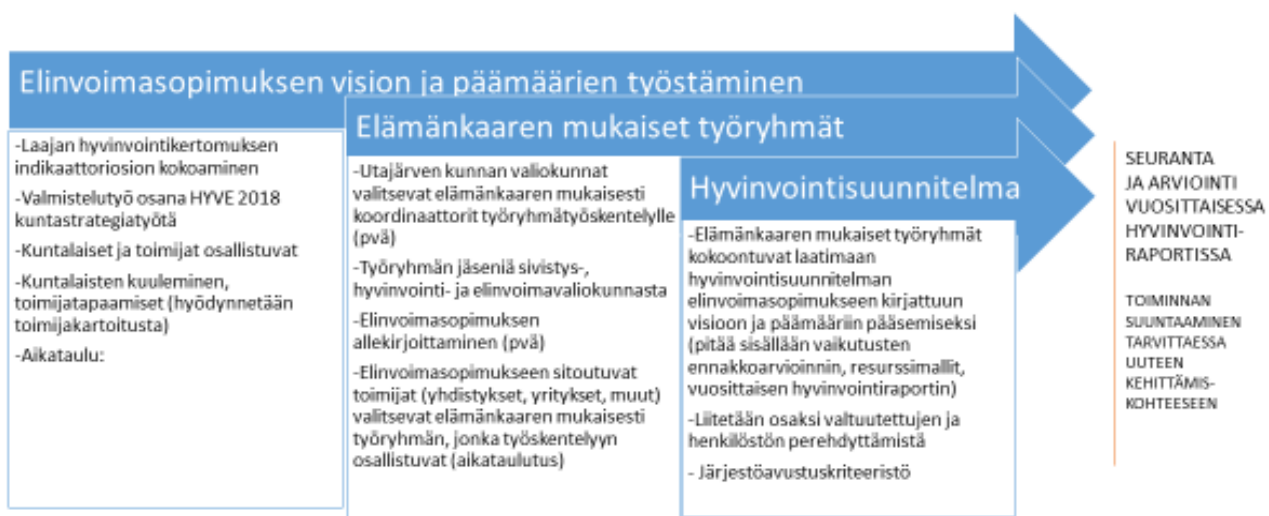
- Uusi kunta on **paikallisyhteisön voimavarojen kokoaja**
- Elinvoima tulee ymmärtää laajasti: **kunnan elinvoima rakentuu ihmisistä**
- **Tulevan maakunnan ja kuntien kehittämistyön linkittäminen – HYTE**
näkökulma → Vahva pohja olemassa hyvinvointiohjelmassa
- **Sopimuksellinen evoluutio:** hyvinvointisopimuksista (2008 ja 2013)
elinvoimasopimukseen
- Sopimus on **kunnan sisäinen ohjausväline** – yhteisöt ja toimijat keskiössä
- Keskeiset toimijat mukaan prosessiin – eväät toimijoille
- Strategiaprosessi on tärkeä, mutta se ei yksin riitä → **pysyviin yhteistyörakenteisiin**

Kuva 4. Elinvoimasopimuksen lähtökohdat

Elinvoimasopimuksen periaatteena on luoda kunnan toimijoiden (kunta, yritykset, yhdistykset, oppilaitokset jne.) yhteisen kehittämisen ja hyvinvoinnin edistämisen, elinvoimaisuuden sopimusmalli. Sopimus sitouttaa toimijat allekirjoituksin, suuntaa toimintaa asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen esim. hyvinvointikertomuksen tai koetun hyvinvoinnin mukaan ja edistää yhteistyötä toimijoiden kesken. Elinvoimasopimus mahdollistaa eri toimijoiden tasavertaisen kumppanuuden (hyvinvointisuunnitelman sisällön tuottaminen ja toimenpiteiden toteuttaminen). Elinvoimasopimus on kunnissa ohjauksen väline, jonka avulla voidaan toteuttaa suunnitelmallista koordinaatiota. Utajärvellä toteutettu elinvoimasopimuksen prosessimallinnus esitellään kuvassa 5.

Kunnan elinvoimaisuuden vahvistaminen kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta – koko kunta osallistuu!

Kuva 5. Elinvoimasopimuksen prosessimallinnus Utajärvellä

Utajärven prosessimallinnus on toiminut pohjana myös muiden kuntien suunnittelutyölle. Esimerkiksi Vaalan kunnassa tehtiin toukokuussa 2018 elinvoimasopimus paikallisten toimijoidensa kanssa kunnan hyvinvointikertomuksen painopisteiden mukaisten ja ikäryhmittäisten tavoitteiden yhteisestä toteuttamisesta. Vaalassa jatkettiin elinvoimasopimusmallin mukaista kehittämistyötä vuonna 2018 ja alkuvuonna 2019 kunnassa sovittiin konkreettisista toimenpiteistä ja ikäkausiverkoston perustamisesta kunnan hyvinvointityön tueksi. Blogiteksti elinvoimasopimuksesta ja Vaalan kehittämistyöstä tähän liittyen julkaistiin Lapin maakuntaudistuksen sivuilla ja se löytyy osoitteesta: <https://lapinmaakunta.fi/article/elinvoimasopimus-kuntien-hyvinvointityon-ja-elinvoiman-edistajana-pohjois-pohjanmaalla/>

Utajärven elinvoimasopimusprosessissa on kuvattu, kuinka hyvinvointisuunnitelma laaditaan toimija- ja palveluverkoston kanssa. Utajärvellä on luotu elinvoimasopimuksesta koko kunnan elinvoima- ja hyvinvointiohjelmiin sitouttamisen työväline. Kuvassa 6. esitellään Utajärven kehittämiskohde ja toteutus elinvoimasopimuksella.

Arjen turvaa toimintamalli Utajärvellä:
Kunnan elinvoimaisuuden vahvistaminen kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta – koko kunta osallistuu!

Elinvoimasopimus käytännössä

suunnitelmallista yhteiskehittämistä vuorovaikutuksessa

Kunnan sisäinen ohjausväline – yhteisöt ja toimijat keskiössä
Keskeiset toimijat mukaan prosessiin – eväät toimijoille

Kuva 6. Utajärven arjen turvan kehittämiskohde ja toteutus elinvoimasopimuksella.

Elinvoimasopimuksesta on laadittu lomake kuntien sovellettavaksi. Elinvoimasopimukseen sitoutuvia toimijoita voidaan tukea myös järjestöavustuksin. Oulun kaupungilta on saatu lupa edelleen kehittää ESKO -hankekokonaisuuden aikana (2008–2013) aikana luotuja järjestöavustamisen kriteereitä. Lisäksi hanke on tehnyt yhteistyötä järjestöjä koskevissa asioissa Järjestörakenne-hankkeen kanssa.

Arjen turvaa toimintamallin lähtökohtana on kuntalaisen koetun hyvinvoinnin edistäminen paikallisten ja alueellisten toimijaverkostojen resursseja hyödyntäen. Kokemuksellisen hyvinvointitiedon keräämiseksi on hankkeessa otettu käyttöön Marika Kunnarin väitöskirjassaan² kuvaama hyvinvointikäsité. Kunnarin luokittelua käytettiin hankkeessa ensimmäisen kerran kun koottiin ja luokiteltiin Kuusamon Käylän kyläläisten käsityksiä omasta hyvinvoinnista. (kuva 7.).

² Kunnari, Marika 2017. Koettu hyvinvointi. Väitöskirja. <http://jultika oulu.fi/Record/isbn978-952-62-1572-3>

Kyläläisten käsitys omasta hyvinvoinnistaan

Käylä

Kuva 7. Käylän kyläläisten käsitys omasta hyvinvoinnista Marika Kunnarin väitöskirjan³ käsitekartalla jäsennettyä.

Kokemuksellinen hyvinvointitieto yhdistettynä laajan hyvinvointikertomuksen indikaattoritietoon ja painopisteisiin muodostavat elinvoimasopimuksen visiot ja päämäärät sekä lähtökohdan elinvoimasopimusprosessille (ks. Utajärven malli). Kunnarin luokittelua on hyödynnetty myös muissa Pohjois-Pohjanmaan kunnissa kuntalaisten koetun hyvinvoinnin kartoittamisessa ja palveluja koskevien tietojen keräämisessä toimijatapaamisissa. Vuonna 2018 Kunnarin luokittelua hyödynnettiin maakunnallisten koetun hyvinvoinnin työvälineiden kehittämisessä, minkä jälkeen myös hankkeessa käytettiin Kunnarin versiosta muokattuja maakunnallisia ns. joogaaja-kuvia koetun hyvinvoinnin kartoittamisessa kunnista.

Pohjois-Pohjanmaalla on tarjottu kunnille tukea, tietoa ja menetelmiä arjen turvaa -toiminnan mukaiseen, eri toimijoiden kanssa yhdessä tehtävään ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenterveyden edistämiseen. Erityisesti ennaltaehkäisevän päihdetyön kehittämisestä kiinnostuneita kuntia olivat Nivala, Hailuoto ja Siikajoki, mutta muutkin kunnat saivat halutessaan tukea. Ehkäisevässä päihdetyössä asiantuntijoina ja hankkeen yhteistyökumppaneina ovat toimineet EHYT ry ja Pohjois-Suo-

³ Kunnari, Marika 2017. Koettu hyvinvointi. Väitöskirja. <http://jultika oulu.fi/Record/isbn978-952-62-1572-3>

men AVI. Yhteistyössä on tuettu hankekuntien ehkäisevän päihdetyön järjestämistä ja -toimintaohjelman mukaista toimintaa, toteutettu päihdetilannekartoituksia, tiedotettu kuntapäätäjiä sekä muita toimijoita ehkäisevän päihdetyön toiminta-tavoista ja hyvistä käytännöistä. EHYT ry:n aluekoordinaattori on vierailut tarvittaessa kunnissa valtuustoissa, lautakunnissa tai työryhmissä ehkäisevän päihdetyön kehittämiseksi ja lainmukaisten ehkäisevän päihdetyön rakenteiden luomiseksi. Esimerkiksi Nivalassa on hankkeen aikana luotu ehkäisevän päihdetyön rakenteet nimeämällä ehkäisevään päihdetyöhön lainmukainen toimielin ja ehkäisevän päihdetyön-yhdyshenkilö sekä valmistelemalla moniammatillista työryhmää ja laatimalla ehkäisevän päihdetyön- toimintasuunnitelma. Hailuodossa on kunnan johtoryhmän kanssa käsitelty ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ja lain velvoitteita ja suunniteltu koulutuksia henkilökunnalle ja vapaaehtoistoimijoille sekä perusopetuksen ehkäisevän työn kehittämistä. Siikajoella on hyvinvointilautakunnan kokouksessa valmisteltu ehkäisevän päihdetyö -lain mukaisen toimielimen nimeämistä ja pohdittu ehkäisevän päihdetyön -yhdyshenkilön työn kattavuutta. Lisäksi kuntatapaamisia on ollut Oulun ja Kuusamon kanssa. Pohjois-Pohjanmaan Arjen turvaa-verkostokoordinaattori osallistui maakunnallisen Ehkäisevän päihdetyön päivän 1.11.2018 valmisteluihin. Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke toimi tapahtuman yhtenä järjestäjänä Pohjois-Suomen AVI:n ja EHYT ry:n kanssa. Tapahtumassa esiteltiin Arjen turvaa-kunnista Nivalan, Sievin ja Kuusamon ehkäisevää päihdetyötä. Hankeaikana järjestettiin Suomen mielenterveysseuran kanssa yhteistyössä järjestetty maksuttomia Mielenterveyden ensiapu (MTEA) ja Nuorten ensiapua (NMTEA) -koulutuksia niistä kiinnostuneille hankekunnille. Koulutuksia on ollut Oulun eteläisen alueella Nivalan, Sievin ja Haapaveden kuntien viranhaltijoille ja kolmannen sektorin toimijoille.

Työskentely on edennyt kunnissa arjen turvaa -mallin mukaisesti, mutta jokaisessa kunnassa kehittämisprosessi on muotoutunut omanlaisekseen kunnan tarpeiden mukaisesti. Toisissa kunnissa eteneminen on ollut nopeampaa ja siihen on sitouduttu laajalla rintamalla, toisissa kunnissa käynnistyminen on ollut hitaampaa ja vaatinut enemmän panostusta hankehenkilöstöltä ja kunnan arjen turvaa -yhdyshenkilöiltä. Kehittämistyön etenemiseen vaikuttaa keskeisesti kuntien toimintatavat, hallinnolliset rakenteet ja toimintakulttuuri.

Pohjois-Pohjanmaan kuntien arjen turvaa -yhdyshenkilöiltä tulleen palautteen mukaan säännölliset yhteiset koordinaattoritapaamiset ja yhteiset kehittämispäivät on koettu hyödyllisiksi. Tapaamisissa kuntien hyviä käytäntöjä ja kunnissa kehitettyjä menetelmiä sekä työskentelytapoja on onnistuttu jakamaan kuntien välillä. Yhteiset tapaamiset ovat olleet tärkeitä yhdyshenkilöille myös vertaistuen näkökulmasta, sillä hyvinvoinnin edistäminen on kunnissa usein yksittäisten henkilöiden vastuulla ja

kuntien monialaisessa hyvinvoinnin edistämistyössä on paljon haasteita. Kuntien erilaisuudesta riippumatta haasteet ovat monin kohdin yhteisiä. Tämä on huomioitu koordinaattoritapaamisten ja kehittämispäivien sisällöissä.

Kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöiltä pyydettiin loka-marraskuussa palautetta arjen turvaa-toiminnan vaikutuksista ja kokemuksista sekä kehittämistarpeista kunnissa. Palautteen perusteella arjen turvaa toiminta on jäsentänyt kuntien hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistyötä sekä auttanut kehittämään toimintaa tukevia rakenteita. Yhdyshenkilöt kokivat, että yhdessä muiden kuntien ja maakunnallisten toimijoiden kanssa tehty yhteistyö on laajentanut heidän käsitystä hyvinvointityöstä ja tehnyt tutuksi hyvinvointityön yhdyspintoja sekä erilaisia toimijoita. He kokivat, että hankkeen aikana on muodostunut verkostoja ja kumppanuuksia, jotka jatkossa hyödyttävät kunnassa tehtävää työtä. Palautteen mukaan kuntayhteisöön on saatu uusia työtapoja ja -välineitä, jotka tukevat koetun hyvinvoinnin, osallisuuden ja elinvoiman edistämistä.

Kuntien palautteissa kuntiin tarvitaan jatkossa hyvinvointitietoon perustuvaa verkostomaista yhdessä tekemistä ja kehittämistä kuntayhteisön elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen haluttiin olevan kuntien strategisesta työtä. Hyvinvointityöstä haluttiin nykyistä vaikuttavampaa ja tavoitteellisempaa ja kunnissa haluttiin kehittää hyvinvointitiedon käyttöön ja hyvinvointikertomustyöhön liittyvää osaamista. Työn tueksi toivottiin koettua hyvinvointia, osallisuutta ja asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia edistävää osaamista ja työvälineitä sekä hyviä käytäntöjä, joiden kerääminen, tuettu levittäminen sekä yhdessä kehittäminen ja jatkojalostaminen vahvistavat osaamista. Kunnissa haluttiin lisätä kuntien välistä sekä kuntien ja maakunnan välistä yhteistyötä, joka mahdollistaa yhdessä kehittämisen, hyvien käytäntöjen jakamisen, vertaistuen saamisen.

4.2. Toimintamallin parastaminen kuntien välisenä yhteistyönä

Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen toiminta on osoittanut, että paras tulos saadaan yhdyspinoilla. Esimerkiksi ikäihmisten palvelukokonaisuuden kehittämisessä julkisen, elinkeino- ja järjestösektorin sekä erilaisten kehittämishankkeiden kanssa saadaan hyviä tuloksia, mutta vielä parempia saadaan, jos palvelujen kehittämiseen kytketään työllistäminen sekä muiden väestöryhmien tarpeet – uudet innovaatiot eivät välttämättä synny toimialan sisällä vaan niiden välillä.

On myös tullut esille, että monessa kunnassa tehdään hyvää työtä arjen turvan palvelukokonaisuuksien suhteen. Jokaisen kunnan ydinprosessit ja kuntalain mukaiset tehtävät kunnan elinvoiman ja kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä työllisyydestä ja kuntalaisten osallisuudesta huolehtimisessa ovat samat, mutta ratkaisut laaja-alaisten palvelukokonaisuuksien rakentamisessa ovat erilaisia. Kyse on siitä, miten mikäkin kunta oman liikeideansa tekee näkyväksi – miten saadaan vetovoimaa (työpaikkoja), pitovoimaa (hyvinvointia ja palveluja) ja valovoimaa (ulos- ja sisäänpäin säteilevää uskoa tulevaisuuteen). Jokainen kunta voi tehdä arjen turvan toimintamallin kaltaista työtä hyvin ja moni kunta niin tekeekin. Kuntien väliselle yhteistyölle ja yhteiselle kehittämiselle näyttää kuitenkin olevan tilausta, jotta hyvät käytännöt ja kokemukset saadaan kunnissa käyttöön ja samalla kunnat pääsevät yhdessä jatkojalostamaan hyväksi todettuja käytäntöjä paikallisiin tarpeisiin sopiviksi. Kuntien välisessä vuoropuhelussa ja yhteistyössä kuntatoimijat saavat uutta intoa, uusia ideoita sekä vertaistukea kehittämiseensä.

Kuva 8. Arjen turvan toimintamallin ja hyvinvointijohtamisen hahmottelua kunnan ja maakunnan yhteisenä prosessina.

Kuva 8. konkretisoi sitä, että kuntien kannattaa jatkossa yhä tiiviimmin mahdollistaa kuntalaisten, yhteistyökumppaneiden sekä kunnan työntekijöiden että luottamushenkilöiden kumppanuus, jotta hyvinvointikertomukseen ja kuntastrategiaan saadaan yhteisesti sovitut painopisteet. Vaasan yliopistossa tehty väitöskirjatutkimus kertoo, että vain neljä prosenttia kuntien johtavista viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä tuntee oman kuntansa kuntastrategian kärjet. Jos johdosta neljä prosenttia tuntee kärjet, on vaikea kuvitella, että kuntalaisilla, yhteistyökumppaneilla sekä kunnan työntekijöillä että luottamushenkilöillä on selkeä yhteinen visio ja tavoitetila, jota kohti he suuntaavat olemassa olevia resursseja ja toimintaa. Tavoitteet on työstettävä yhdessä, jotta kaikki voivat niihin sitoutua ja näin myös toimenpiteiden tekemiseen saadaan enemmän tekijöitä – yhteisistä tavoitteista yhteiseen tekemiseen. Tuntemalla paikalliset tarpeet, olemassa olevat resurssit ja yhteiset tavoitteet, kunta pystyy myös toimimaan edunvalvojana tulevassa rakenteessa, jossa esimerkiksi sote-palvelujen järjestäminen ja tuotanto ovat aluetasolla – oikeat palvelut paikallisesti todettuihin tarpeisiin. Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen blogissa tarkemmin kokemustiedon keräämisestä kunnissa: <https://lapinmaakunta.fi/article/1832/> ja siitä, miten kuntastrategia voidaan tehdä kuntalaisten ja kylien osallistuminen mahdollista: <https://lapinmaakunta.fi/article/sodankylan-kuntastrategia-tehdaan-yhdessa-kuntalaisten-kanssa/>.

Hyvinvointikertomus ja kuntastrategia ovat lakisääteisesti tehtävä jokaisessa kunnassa (Kuva 8). Kunnan on kuntalain mukaan huolehdittava kuntalaisten osallisuudesta, hyvinvoinnista sekä paikallisesta työllisyydestä ja elinvoimasta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Jokaisen kunnan ei kuitenkaan tarvitse yksin ratkaista kaikkia ongelmia. Kuntien välinen yhteistyö on koettu hankkeen aikana hedelmälliseksi. Esimerkiksi Pudasjärvellä verkostoyhteistyönä toteutetut työllistämisen muodot, joilla on lisätty kuntalaisten palveluja, hyvinvointia ja paikallista elinvoimaa herättivät kiinnostuksen Pohjois-Suomen työllisyysverkoston perustamiseen. Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin Pudasjärvellä toukokuulla 2017 ja sinne tuli noin 50 osallistujaa 18 kunnasta sekä työllistämisiäitoista, järjestöistä ja kuntien kehittämissyhtiöistä. Kuntien ja kumppaneiden kohtaaminen koettiin hyväksi ja sovittiin, että työllisyysverkoston tapaamisille tarvitaan jatkoa. Helmikuulla 2018 järjestettyyn kaksipäiväiseen Pohjois-Suomen työllisyysverkoston seminaarin osallistuikin lähes 150 osallistujaa kunnista, järjestöistä, maakunnallisista sekä kansallisista toimijoista. Tilaisuuteen osallistuivat esimerkiksi kolme maakunta- ja sote -uudistusta valmistelevaa muutosjohtajaa Lapista, Kainuusta ja Pohjois-Pohjanmaalta. Kevään 2018 seminaarista tarkemmin Maaseudun arjen palveluverkostohankkeen blogi-kirjoituksessa: <https://lapinmaakunta.fi/article/mieluummin-nain-kokemusia-dialogisesta-seminaarista/>

Pohjois-Pohjanmaalla kuntien arjen turvaa -yhteyshenkilöt/koordinaattorit toivoivat säännöllisten yhteisten kehittämispäivien järjestämistä. Ensimmäiset kehittämispäivät järjestettiin 9.6.2017 ja sen jälkeen kehittämispäiviä on pidetty parin kuukauden välein. Kehittämispäivät ovat olleet tärkeitä yhteisen kehittämisen kannalta, kunnat ovat oppineet toisiltaan ja pystyneet kehittämään oman kuntansa prosessia ja sen kuvaamista oppimalla muilta ja tsemppaamalla muita. Kuntatoimijat ovat jakaneet omia onnistumisiaan ja haasteitaan toistensa kanssa. Maaliskuussa 2018 sovittiin, että arjen turvaa -mallin kuntakoordinaattoreiden tapaamiset yhdistetään Pohjois-Pohjanmaan maakuntavalmistelun kanssa, jolloin arjen turvan mallia saadaan markkinoitua myös muille alueen kunnille ja mallin mukaisen toimintatapa vaikuttaa myös uuteen maakuntaan.

Pohjois-Pohjanmaan yhdyshenkilöiden/koordinaattoreiden kehittämispäivien hyvien kokemusten myötä Lapissa on alettu syksyn 2017 aikana järjestää seudullisia kehittämispäiviä. Syksyllä 2017 seudulliset kehittämispäivät pidettiin Kemi-Torniossa (Ylitornion kunta lisäksi mukana), Tunturi-Lapissa ja Itä-Lapissa. Keväällä 2018 seudulliset kehittämispäivät pidettiin Pohjois-Lapissa, Itä-Lapissa, Länsi-Lapissa ja Tunturi-Lapissa. Kuntien väliselle yhteistyölle koettiin olevan tarvetta ja

kokoontumiset jatkuivat syksyllä 2018 edellä mainituissa seutukunnissa. Itä-Lapin seutukunnassa arjen turvan kehittämispäivät kytkettiin yhteen Itä-Lapin kuntayhtymän hyvinvointityöryhmän työskentelyn kanssa keväällä 2018.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisen ja Lapin seudullisten tapaamisten hyvistä kokemuksista kumpusi idea kokeilla Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan yhdyshenkilöiden yhteistä kehittämispäivää tammi-kuulla 2018. Kehittämispäivän toteutumisen haasteena olivat pitkät etäisyydet. Tilaisuus pidettiin Kemissä 31.1.2018. Paikalla oli osallistujia 12 kunnasta. Tilaisuus koettiin hyväksi ja sovittiin, että elokuussa 2018 kokoonnutaan Kuusamossa ja pyritään saamaan paikalle vielä enemmän kuntia ja maakunnallisia toimijoita.

Elokuussa 2018 järjestettiin Kuusamossa Juuman ja Käylän kylillä toinen Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kuntien sekä maakunnallisten kumppaneiden arjen turvan kehittämispäivät. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 25 osallistujaa 11 kunnasta sekä maakunnallisista toimijoita aluehallintovirastoista, maakuntaliitoista, sote- ja maakuntavalmistelusta ja kylätoiminnasta sekä sosiaali- ja terveysturvayhdistyksestä. Kuusamon kehittämispäivien selkeä viesti kunnista ja maakunnallisilta kumppaneilta oli, että arjen turvan mallia tulee jatkaa ja kehittää nykyisen hankkeen päätyttyä. Oleellista on, että jatkossa keskitytään entistä enemmän kuntien väliseen yhteistyöhön, kunta-maakuntayhdyspinnan vahvistamiseen erityisesti paikallisten tarpeiden näkökulmasta sekä maakuntien välisen yhteistyön rakentamiseen. Tulevaisuudessa kuntien ja maakuntien toimijoiden välillä tulee olla yhteisiä tapaamisia, jossa levitetään ja parastetaan hyviä käytäntöjä sekä sovitaan yhteisistä kehittämiskohteista. Kuusamossa sovittiin, että marraskuulla 2018 järjestetään seuraavat Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kuntien ja maakunnallisten toimijoiden väliset kehittämispäivät, jossa rakennetaan yhdessä arjen turvan tulevaisuuttaan.

Marraskuun lopulla 2018 järjestettiin arjen turvan kehittämispäivät Rovaniemellä. Tilaisuuteen osallistui 32 henkilöä 9 kunnasta sekä maakunnallisista toimijoita aluehallintovirastoista, maakuntaliitoista, sote- ja maakuntavalmistelusta, kylätoiminnasta EHYT ry:stä, Sokrasta sekä sosiaali- ja terveysturvayhdistyksestä. Rovaniemen kehittämispäivien selkeä viesti kunnista ja maakunnallisilta kumppaneilta oli, että arjen turvan mallia tulee jatkaa ja kehittää nykyisen hankkeen päätyttyä. Jatkossa tulee keskittyä yhä enemmän kuntien väliseen yhteistyöhön, kunta-maakuntayhdyspinnan vahvistamiseen erityisesti paikallisten tarpeiden näkökulmasta sekä maakuntien välisen yhteistyön rakentamiseen. Tulevaisuudessa kuntien ja maakuntien toimijoiden välillä tulee olla yhteisiä tapaamisia, jossa levitetään ja parastetaan hyviä käytäntöjä sekä sovitaan yhteisistä kehittämiskohteista. Pohjois-

Pohjanmaan liitto tarjoutui hakemaan arjen turvan teemaan uutta hanketta, jossa vastataan kehittämispäivillä esiinnousseisiin jatkokehittämistarpeisiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto päätti hallituksen kokouksessaan 14.1.2019 hakea arjen turvan uutta hanketta nimellä: Yhdessä kestävää elinvoimaa Pohjois-Pohjanmaalle ja Lappiin. Lapin liiton hallitus puolestaan päätti viikkoa myöhemmin osallistua yhteistyökumppanina Pohjois-Pohjanmaan liiton kanssa haettavaan hankkeeseen.

5 TOIMINTAMALLIN KYTKEYTYMINEN KANSALLISEEN JA MAAKUNNALLISEEN KEHITTÄMISTYÖHÖN JA RAKENTEISIIN

Arjen turvan toimintamallin levittämisvaiheen ajoittuminen kunta-, maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluvaiheeseen mahdollisti toimintamallin yhteensovittamisen tuleviin rakenteisiin. Riippumatta uudistuksen toteutumisesta tai toteutumismuodosta tulevaisuuden kuntien näkökulmasta kyse on paikallisten ja alueellisten resurssien hallinnasta. Hallinnasta, jolla olemassa olevat voimavarat saadaan suunnattua kunnan elinvoiman ja työllisyyden sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen.

Arjen turvan toimintamalli valmistaa kuntia maakunta- ja sote-uudistukseen kokoamalla paikallisia ja alueellisia verkostoja, joiden avulla tulevaisuuden kunta pystyy edelleen vastaamaan hyvinvoinnista, palveluista, työllisyydestä ja elinvoimasta. Alueellisten ja paikallisten resurssien yhteensovittamisella pyritään myös vahvistamaan tulevaisuuden kunnan ja maakunnan yhdyspintaa, esimerkiksi maakunnallisen hyvinvointikertomuksen ja hyvinvoinnin tiekartan avulla. Hankkeessa tehtävän alueellisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön tärkein tavoite oli turvata kunnissa toteutettava verkostomainen toimintamalli tuomalla arjen turvan toimintamallin kaltaista toimintakulttuuria myös maakunnallisiin ja kansallisiin strategioihin ja toimenpiteisiin. Tässä luvussa kuvataan arjen turvan mallin kytkeytymistä alueelliseen ja kansallisiin rakenteisiin sekä uudistuksiin liittyvään kehittämistyöhön. Lisäksi kerrotaan myös kansainvälisestä yhteistyöstä, jonka keskiössä on arjen turvan toimintamallia tukevien hyvien käytäntöjen ja toimintamallien tuominen paikalliseen ja alueelliseen työhön sekä pyrkimys vaikuttaa kansainvälisiin rahoitusohjelmiin, jotta tämän kaltaiseen verkostomaiseen työhön voidaan jatkossakin saada rahoitusta erilaisista rahoitusinstrumenteista.

Toimintamallin kytkeytyminen kansalliseen ja maakunnalliseen toimintaan

Kunta-, maakunta- ja sote-uudistus

Maakunta- ja sote-uudistuksen myötä myös kuntien toimintakenttä tulee muuttumaan. Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke valmistaa kuntia tulevaan muutokseen. Tulevaisuuden kunta ei tuota palveluja itse siinä määrin kuin nykyisin, mutta tulevaisuuden kunnan on silti huolehdittava kuntalaisten hyvinvoinnista ja palveluista sekä kunnan elinvoimasta ja työllisyydestä. Hanke auttoi kuntia kehittämään arjen turvan toimintamallia, jonka avulla olemassa olevista resursseista (järjestöt, kyläyhdistykset, oppilaitokset, seurakunta, yritykset ja hankkeet) muodostettiin palvelukokonaisuuksia

paikallisiin tarpeisiin. Vuonna 2017 arjen turvan malli sai hyvää taustatukea parlamentaarisen työryhmän valmistelemista tulevaisuuden kunnan skenaarioista ja visioista 2030. Kuvassa 9. on koontia parlamentaarisen työryhmän tuloksista.

Parlamentaarisen työryhmän visio "Kunta on koti kaikelle" kuvastaa tulevaisuuden kunnan ydinajatus:

Tulevaisuuden kunta on aktiivinen verkostojen hyödyntäjä ja toimii laajassa kumppanuudessa niin elinkeinoelämän, kolmannen sektorin kuin asukkaiden kanssa. Kunta on tulevaisuuttaan ennakoiva uudistaja, joka kykenee strategisiin valintoihin.

Kuva 9. Parlamentaarisen työryhmän visio 2030: Kunta on koti kaikelle.

Tulevaisuuden kunta ei välttämättä itse tuota palveluja, vaan toimii aktiivisena verkostojen hyödyntäjänä laajassa kumppanuudessa elinkeinoelämän, kolmannen sektorin toimijoiden sekä asukkaiden kanssa. Kumppanuutta ja kuntayhteisön asiantuntijuutta käsittelevä blogiteksti julkaistiin alueuudistuksen sivuilla ja se löytyy: https://alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/asiantuntijuus-kuntien-uudistamisessa . Kunta on tulevaisuuttaan ennakoiva uudistaja, joka kykenee strategisiin valintoihin. Tulevaisuuden kunnan skenaarioita ja visioita alettiin käyttää hankkeen toimintamallin tukimateriaalina kuntatyöskentelyssä heti visioiden julkaisun jälkeen eli helmikuussa 2017.

Vuodenvaihteen 2016–2017 ympärillä tulevaisuuden kunnan toimintamallia pilotoitiin erityisesti myös viidessä Itä-Lapin kunnassa (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla ja Savukoski). Itä-Lapin kunnissa pidettiin ennakkointityöpajoja, joiden tavoitteena oli visioida tulevaisuuden kuntaa. Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke oli mukana tulevaisuuden kunta -visioinnissa Itä-Lapin kunnissa.

Seuraavissa kuvissa ovat ennakoitintyöpajoihin osallistuneet kunta- ja toimijakohtaisesti sekä analyysia osallistujien rooleista tilaisuuksissa.

Kunta	Osallistujat/taustataho						Osallistujat ikäryhmittäin					Koulutustaso		
	Kaikki	Kunnan tt.	Luott.hlö	Elinkeino	Järjestö	Muu	7-24 v.	25-44 v.	45-54 v.	55-64 v.	65-	Perusaste	Keskiaste	Korkea-aste
Kemijärvi	27	5	9+2	1+2	6+2	3	0	3	3	4	10	2	4	10
Pelkosenniemi	18	1	3+2	5	3+2	4	4	2	4	3	5	1	4	5
Posio	45	6+1	10+3	10+3	2+5	0	1	12	5	15	11	5	15	13
Salla	20	13+1	4+1	1	1	2	0	5	7	3	4	0	3	16
Savukoski	9	1	3	5	0	0	0	1	0	5	3	2	3	3
Itä-Lappi yht. (60 naista, 59 miestä)	119	26+1	29+8	22+5	12+9	9	5	23	19	30	33	10	29	47

Kuva 10. Itä-Lapin ennakoitintyöpajoihin osallistuneet.

- Vahvaa roolia ottivat kunnan johtavat viranhaltijat ja luottamushenkilöt
 - Pyrkivät luomaan yhteisen kehittämisen tunnelmaa ja halusivat jakaa vastuuta elinvoimasta ja hyvinvoinnista.
 - Tunnelman luominen onnistui hyvin ja osallistujat uskalsivat tuoda esille näkemyksiään.
 - Kuntien ylintä virkamiesjohtoa paikalla, mutta ei juuri työntekijöitä.
 - Luottamushenkilöiden osallistujamäärä korkea verrattuna muihin osallistujaryhmiin.
- Elinkeinot vastasivat haasteeseen ja innostuivat yhteisestä kehittämisestä (aina, kun heitä oli paikalla)
 - Kuntatoimijat kuuntelivat yrittäjien puheenvuoroja erityisen tarkasti ja pyrkivät komppaamaan heidän ajatuksiaan kehittämisen suunnasta.
 - Elinkeinoimijat vastasivat kunnan haasteeseen ja innostuivat visioimaan tulevaisuutta.
 - Elinkeinojen edustajia ajatellen kahdessa kunnassa järjestettiin erikseen iltatilaisuus, mutta osallistujia sieltä vähän.
- Järjestöjen osallistuminen ja rooli pajoissa ”yllättävän” pieni
 - Järjestöjä kaivattiin muutamissa puheenvuoroissa, mutta paikalla ollessaan jäivät sivurooliin. Yhdistyksistä kyläyhdistyksiä oli eniten paikalla.
 - Järjestöjen, elinkeinojen ja luottamushenkilöiden toimijaryhmissä näkyi monitoimijaisuus – yksi ihminen oli yhtä aikaa esim. järjestön ja elinkeinon edustaja.
- Ikäihmisten ja korkeasti koulutettujen edustus työpajoissa oli suuri
 - Ikäihmisten korkea määrä on kuitenkin linjassa Itä-Lapin väestön. Ikäihmissä potentiaalia esim. järjestöihin, yrittäjiksi, osuuskuntiin, luottamushenkilöiksi...
 - Korkeasti koulutettujen osuus Itä-Lapissa on Lapin seutukunnista alhaisimpia, joten korkeakoulutettujen määrä merkittävän. Virkamiesjohto korkeakoulutettua, mutta se ei yksi selittä korkea osuutta.
- Kaikki osallistujat (edellä mainittujen lisäksi: nuoret, seurakunta yms.) innostuivat, jos heitä oli paikalla
 - Merkille pantavaa oli innostunut ja positiivinen asenne sekä kaikkien halu yhteistyöhön.
 - Kaikki paikalliset toimijat halusivat pitää tulevaisuuden omissa käsissä ja kunta on se yhteinen alusta.
 - Lähes jokaisessa työpajassa oli yksi (ja vain yksi!) kriittinen osallistuja, joka oikeastaan aiheutti vain sen, että muut osallistujat korostivat entistä enemmän yhteistyötä ja positiivista henkeä.

Kuva 11. Analyysia osallistujaryhmien rooleista ja osallisuudesta ennakoitintyöpajoissa.

Itä-Lapin kunnissa toteutettuihin tulevaisuuden kunta -ennakoitintyöpajoihin osallistui eritahojen edustajia. Tarkempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että toimijaryhmittäin osallistujia oli usein vain muutamia kussakin kunnassa. Sekä Itä-Lapin että parlamentaarisen työryhmän visioissa tavoiteltiin vuoden 2030 toimintakulttuuria, joten aikaa on vielä hyvin ja nyt ensimmäiset askeleet tulevaisuuteen on otettu. Itä-Lapin työpajat osoittivat, että osallistujat läpi toimijaryhmien olivat erittäin innostuneita tasavertaisesta vuorovaikutuksesta ja pyrkimyksestä tasavertaiseen kumppanuuteen tulevaisuuden

kunnassa. Kaikkien kuntien tahtotila vaikutti olevan parlamentaarisen työryhmän visioiman innostavan elinvoimakunnan toimintakulttuurin kaltainen. Yhteenveto parlamentaarisen työryhmän innostava elinvoimakunta -visiosta on kuvassa 12.

Innostava elinvoimakunta

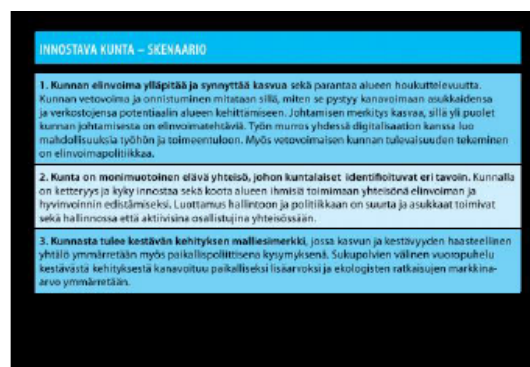
Visio: *Menestymme yhdessä*

Visiotarinassa korostuu kunnan rooli tulevaisuuttaan ennakoivana uudistajana ja aktiivisena mahdollisuuksien hyödyntäjänä. Kunta menestyy pitkäjänteisten strategisten valintojensa ansiosta. Vetovoiman ylläpitämiseen on suunnattu erityisiä panostuksia ja kunta kehittää aluettaan yhteistyössä seudullisten, maakunnallisten, kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Kunnan roolina on olla mahdollistaja ja edellytysten luoja elinkeinoelämälle, järjestöille, kansalaisyhteiskunnalle ja kuntalaisille. Toimintatavoissa ja johtamisessa korostuvat myös verkostomaisuus, vuorovaikutus, kumppanuus.

Innostava elinvoimakunta -skenaario maaseutu- ja pienkunnissa:

1. Skenaarion mahdollistaisivat kunnan vahva tahtotila ja saumaton yhteistyöaktiivisten yhdistysten, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa.
2. Johtamisella on erityinen merkitys erityisesti tulevaisuussuuntautuneen toiminnan ja asenteiden näkökulmasta.
3. Kunta on ymmärtänyt omat vahvuutensa ja omaleimaisuutensa ja ottanut ne osaksi kuntabrändiään sekä hyödyntää niitä markkinoinnissaan.
4. Koko kuntayhteisö toimii oma-aloitteisesti ja kantaa vastuuta hyvinvoinnista, elinvoimaisuudesta ja alueen houkuttavuudesta hyvänä elinympäristönä ja työpaikkojen sijoittumiskohteena.
5. Digitalisaatiota on hyödynnetty sekä kuntalaisten hyvinvoinnin että osallisuuden mahdollisuuksien edistämisessä.

Kuva 12. Innostava elinvoimakunta parlamentaarisen työryhmän visioinnin pohjalta.

Itä-Lapin kunnissa ennakkointityöpajojen yhtenä tuloksena perustettiin Itä-Lapin hyvinvointityöryhmä, jossa kunnat ja maakunnalliset toimijat mm. Lapin liitto ja Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys yhdessä pyrkivät löytämään tietä kohti itälappilaista hyvinvoivaa kuntakenttää. Huhtikuussa 2018 päätettiin, että arjen turvaa -mallin kuntien seudulliset kehittämistapaamiset yhdistetään Itä-Lapin kuntayhtymän hyvinvointityöryhmän työskentelyyn. Itä-Lapin hyvinvointityöryhmä perustettiin tukemaan käynnistynyttä tulevaisuuden kunta työskentelyä hyvinvointinäkökulmasta. Hyvinvointityöryhmä kuntajäsenineen kävi tutustumassa Pudasjärven arjen turvan toimintamalliin lokakuulla 2018 tavoitteenaan löytää uusia ideoita hyvinvoinnin, palvelujen, elinvoiman ja työllisyyden toteutukseen. Itä-Lapin kuukeli twiittaa -niminen youtube-video tulevaisuuden kunta -visioinnin tulokista julkaistiin toukokuussa 2017. Video on nähtävissä osoitteessa: <https://www.youtube.com/watch?v=JnmqYK22f94>.

Uuden kunnan, maakunnan ja sote-uudistuksen yhteensovittaminen konkretisoituu hankkeen tavoitteessa tehdä Lappiin maakunnallinen hyvinvointikertomus. Hankesuunnitelman mukaan hankkeessa

kootaan kuntien hyvinvointikertomuksista maakunnan hyvinvointikertomus ja muodostetaan siitä järjestöjen toiminnan huomioiva työkalu tulevan (sote-) itsehallintoalueen hyvinvointijohtamiseen. Kuvassa 13. on Lapin maakunnallisen hyvinvointikertomuksen/ohjelman prosessikuvaus.

Kuva 13. Lapin maakunnallisen hyvinvointikertomuksen/hyvinvointiohjelman prosessikaavio 18.12.2017.

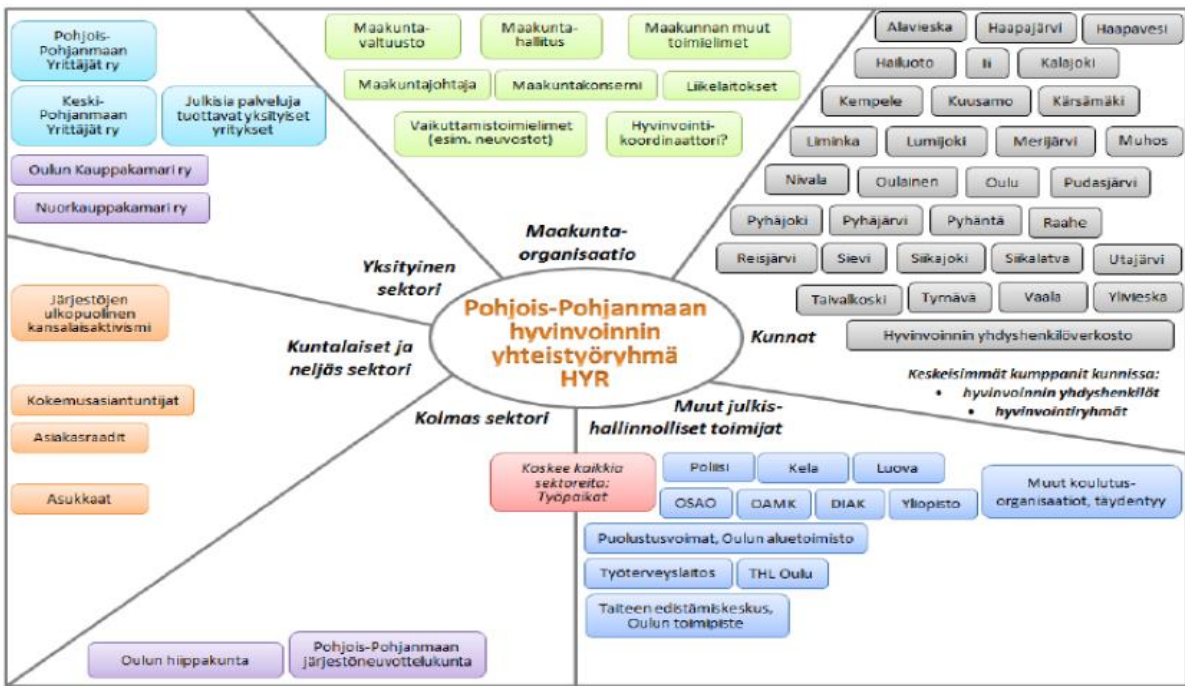
Lapin maakunnallisen hyvinvointikertomuksen/hyvinvointiohjelman rakentaminen aloitettiin prosessisuunnitelman laatimisella sekä kompaktin indikaattoripaketin rakentamisella. Tietopohjan rakentamisessa keskeistä oli saada mahdollisimman laaja-alainen käsitys lappilaisesta hyvinvoinnista, jotta hyvinvointiohjelmaan saatiin nostettua keskeiset painopistealueet ja joita eritahot ovat sitoutuneita toteuttamaan. Lapin hyvinvoinnin seurantatyöryhmä vahvisti kokouksessaan 18.12.2017 Lapin maakunnallisen hyvinvointikertomuksen prosessisuunnitelman sekä noin 60 indikaattorin kokonaisuuden. Keväällä 2018 indikaattorikokonaisuus analysoitiin ja siitä tehtiin historiallisesta kehityksestä kertovat kuvaajat suhteessa Lapin kuntiin, Lapin maakuntaan sekä koko Suomen tilanteeseen. Kesällä 2018 indikaattorikokonaisuudet kuvaajineen lähetettiin kuntien ja maakunnan verkostoille tulkittavaksi. Keskeistä oli löytää kunkin ikäryhmän hyvinvoinnin vahvuudet ja haasteet. Syys-lokakuulla 2018 tulkinnan tulokset sekä Lapin kuntien hyvinvointikertomusten painopistealueet ryhmiteltiin ja

teemoiteltiin ikäkausien mukaan. Lokakuun lopulla 2018 pidettiin työpajapäivä, jossa kuntien ja maakunnallisten toimijoiden kanssa tehtiin esitys Lapin liiton hallitukselle Lapin hyvinvointiohjelman, visiosta, painopistealueista sekä etenemissuunnitelmasta. Lapin liiton hallituksen ja Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen ohjausryhmän hyväksymä raportti *Lapin hyvinvointiohjelma 2025* on kä-sillä olevan loppuraportin liitteenä. Lapin hyvinvointiohjelman toimeenpano aloitetaan alkuvuodesta 2019 Lapin maakuntavalmistelun johdolla laaja-alaisessa kumppanuudessa paikallisten ja alueellisten toimijoiden sopimuksellisessa yhteistyössä. Blogiteksti Lapin alueellisesta hyvinvointityöstä julkais-tiin Lapin maakuntaudistuksen sivuilla ja se löytyy osoitteesta: <https://lapinmaakunta.fi/article/ih-mislahtoista-laajaan-kumppanuuteen-perustuvaa-hyvinvoinnin-edistamista-lapissa-ja-pohjois-poh-janmaalla/>

Pohjois-Pohjanmaalla Maaseudun arjen palveluverkosto-hanke teki tiivistä yhteistyötä maakunnalli-sen hyvinvoinnin edistämiseksi aluehallintoviraston, maakuntaliiton sekä maakunta- ja sote-valmis-telun kanssa. Toukokuusta 2018 alkaen on järjestetty yhteisiä hyte-tapaamisia ja Skype-tilaisuuksia arjen turvaa koordinaattoreille ja kuntien hyvinvointiyhdyshenkilöille maakunnan hyvinvointiasian-tuntijan kanssa ja hankekunnissa on pilotoitu useita maakunnallisia koettua hyvinvointia edistäviä työvälineitä. Hankkeen Pohjois-Pohjanmaan verkostokoordinaattori kuului maakunnalliseen ”hyte-työrykkäsryhmään”, joka käsittelee maakuntavalmisteluun liittyviä akuutteja ja yksityiskohtaisia asi-oita sekä tekee konkreettista tilannekatsausta valmistelun etenemisestä. Arjen turvaa-verkostokoordi-naattori on tuonut ryhmään kuntien hyte-näkemyksiä. Verkostokoordinaattori on osallistunut keväällä 2018 maakuntavalmisteluun liittyneisiin hyte-keskusteluihin Arjen turvaa -hankekunnissa ja on ollut valmistele-massa 11.10.2018 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumia, joka on Pohjois-Pohjan-maalla vuosittain järjestettävä tapahtuma ja jonka yhtenä järjestäjänä Maaseudun arjen palveluver-kosto -hanke toimi vuonna 2018. Tapahtumassa esiteltiin kuntien arjen turvaa -toimintaa verkosto-koordinaattorin toimesta ja Iin Arjen turvan- yhdyshenkilö esitteli hyvänä käytäntönä Iissä toteutettua hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistä, jossa Iin kylissä asukkaiden kanssa tehty kehittämistyö on perustana kunnan hyvinvointikertomukselle ja kunnan hyvinvointityölle. Tapahtumapäivänä Kaleva julkaisi myös arjen turvaa-toimintaa koskeva yläkertakirjoituksen, jota lehden toimitus oli pyytänyt Pohjois-Pohjanmaan liitolta/hankkeen verkostokoordinaattorilta hyvinvointifoorumin ohjelman pe-rusteella.

Arjen turvan -toimintamalli kytkeytyy maakunnalliseen hyvinvointikertomustyöhön ja rakennetta-vaan HYTE-verkostokarttaan, joka kuvaa kuntien ja maakunnan yhteistä työtä hyvinvoinnin ja ter-

veyden edistämisessä. Pohjois-Pohjanmaan alueellisesta hyvinvointityöstä julkaistu blogiteksti löytyy: <https://www.popmaakunta.fi/blog-2308-139-ihmislahtoista-laajaan-kumppanuuteen-perustuvaa-hyvinvoinnin-edistamista-lapissa-ja-pohjois-pohjanmaalla>. Pohjois-Pohjanmaan Hyte -verkostokarttaluonnos havainnollistaa laajaa kumppanuusverkostoa. (kuva 14.).

Kuva 14. Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisen hyte-verkostokartan luonnos.

Kuva 15. Ihmissen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä.

STM:n julkaisemia uutisia arjen turvan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointiyhteistyöstä löytyy osoitteista: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/palkittu-arjen-turvaa-kunnissa-malli-jalkautuu-pohjois-pohjanmaalle sekä https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/pohjois-pohjanmaan-asukkaat-paasevat-vaikuttamaan-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamistyohon-omissa-kunnissaan.

Arctic Smartness ja kansainvälinen yhteistyö

Arjen turvan teema ja Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke kuuluvat Lapissa älykkään erikoistumisen teeman turvallisuusklusteriin. Hanke toteutti yhdessä Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin (MTI) koordinoiman Arjen turvallisuuden kansainvälinen yhteistyö -hankkeen kanssa klusterin arjen turvallisuuden teemaa. Turvallisuusklusterin ja arjen turvan kv-hankkeen kautta rakennettiin kansainvälistä verkostoa arjen turvan teemalle ja luotiin kumppanuuksia yrityskenttään. Vuonna 2017 julkaistiin www.arcticsafety.fi -internetsivusto, jossa arjen turva (Civil Safety) on matkailun turvallisuuden ohella toisena keskeisenä teemana. Syksyllä 2018 julkaistiin Lapin ammattikorkeakoulun julkaisusarjassa: Arjen turvaa Lapissa: Osallisuus, palvelut ja elinkeinot. Maaseudun arjen palveluverkosto ja Arjen turvan kansainvälinen yhteistyö -hankkeiden projektipäälliköt kirjoittivat julkaisuun sisältöä ja kirjoittivat arjen turvan tulevaisuutta visioivat loppusanat julkaisuun. Julkaisu osoitteessa: https://issuu.com/lapinamk/docs/b_15_2018_arjen_turvaa_lapissa_niem.

Arjen turvallisuuden kansainvälinen yhteistyö -hankkeen tiimoilta käytiin tutustumismatkalla Manchesterissä syksyllä 2017. Manchesterin kaupungin, suuralueen, Salfordin yliopiston sekä kumppaneiden laskelmat verkostoyhteistyön ja sosiaalisesti älykkäiden hankintojen vaikutuksista olivat erittäin mielenkiintoiset (Kuva 16.)

Kuva 16. Julkisten hankintojen suuntaaminen paikallistalouden vahvistamiseen vuosina 2008/2009–2015/2016.

Manchesterin suuralueella laskettiin vuosina 2008–2009, että suuralueella käytetään noin 800 miljoonaa puntaa julkisiin hankintoihin. Hankinnoista hieman yli puolet hankittiin suuralueelta ja hankintoihin käytettävästä yhdestä punnasta 25 penniä jäi tuolloin uudelleen käyttöön paikallistalouteen. Määrätietoisien työn tuloksena vuosina 2015–2016 jo lähes 75 prosenttia hankinnoista suuntautui suuralueelle ja yhdestä punnasta jäi jo 43 penniä uudelleen käytettäväksi. Paikalliset asiantuntijat arvioivat kehitystä todella hyväksi, koska vuonna 2008 alkanut ja pitkään jatkunut taloudellinen taantuma on vaikeuttanut kaikenlaisia investointeja ja työllistämistä, joten se, että julkinen sektori on pysynyt lähes miljardin punnan vuotuisilla hankinnoilla tukemaan yhä enemmän paikallistaloutta. Manchesterin asiantuntijat olivat kiinnostuneita jakamaan kokemuksiaan ja osaamista myös Pohjois-Suomeen. Vuoden 2018 aikana on arjen turvan toimintamallia ja Manchesterin mallia kytkeyty yhä tiiviimmin Lapin Social Economy -mallin kehittämiseen. Lappi on valittu EU:n yhdeksi alueeksi jossa kehitetään alueellista mallia sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään talouteen. Malli näyttää muotoutuvan arjen turvan mallin kaltaiseksi tavaksi hallita olemassa olevia resursseja ja vahvistaa paikallista ja alueellista hyvinvointia, palveluja, työllisyyttä sekä elinvoimaa. Lapin Social Economy mallin rakentaminen käynnistyi kesäkuulla, kun EU:n Social Economy Regional Event pidettiin Rovaniemellä. Arjen turvan malli oli tilaisuudessa esillä yhtenä hyvänä käytäntönä rakennettaessa Lapin mallia. Syksyllä 2018 osallistuttiin Global Social Economy Event -tapahtumaan Bilbaossa ja havaittiin, että Lapissa on jo paljon globaalien hyvien käytäntöjen kaltaisia elementtejä. Lokakuussa 2018 pidettiin

seminaari, jossa eurooppalaisten kumppaneiden ja mm. Manchesterin asiantuntijoiden kanssa pohdittiin sitä, miten sosiaalisesti kestävää taloutta saataisiin Lapissa toteutettua. Lapin mallin hahmottelu ja hankkeistaminen jatkuu Lapin liiton, Lapin ammattikorkeakoulun ja monien kumppaneiden kanssa keväällä 2019.

Kansallinen yhteistyö

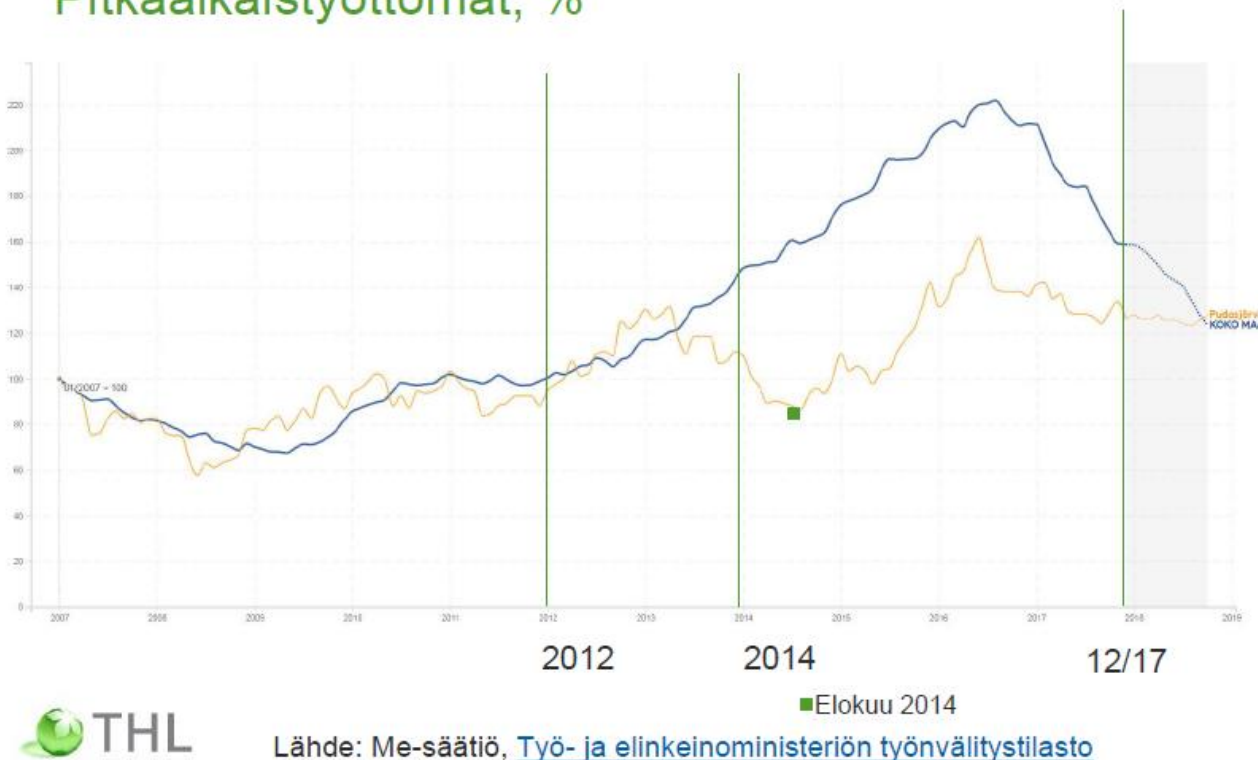
Kansallista sisäisen turvallisuuden strategiaa on rakennettu alueellisissa työpajoissa. Lapin työpajassa 8.-9.12.2016 arjen turvan toimintamallia esiteltiin sisäministeriön edustajille. Arjen turvan toimintamalli herätti mielenkiintoa. Vuonna 2017 julkaistiin sisäisen turvallisuuden strategia, jossa verkostomainen toimintatapa on keskiössä. Lapissa sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa ollaan aloittamassa keväällä 2019 Lapin aluehallintoviraston ja Lapin liiton yhteistyönä.

Arjen turvan toimintamalli oli Maaseutuparlamentti 2017 -tapahtumassa esillä työpajassaa sekä esitelypisteessä. Maaseutuparlamentti 2017 kokosi noin 600 osallistujaa teemalla mahdolltomuuksista mahdollisuuksia 1.-3.9.2017 Leppävirralle Pohjois-Savoon. Tapahtumassa kiteytettiin tahtotilaa suomalaisen maaseudun kehittämiseksi, mahdollistettiin eri tahojen kohtaamisia ja kumppanuuksien solmimisia sekä edistettiin uusien innovaatioiden syntymistä. Arjen turvan toimintamalli oli mukana myös Maaseutuparlamentin kampanjassa, jossa tuotiin esille toimijoita ja toimintamalleja, joilla tehdään mahdolltomuuksista mahdollisuuksia maaseudulla. Maaseutuparlamentin jälkeen Maaseutupolitiikan neuvostosta on tullut Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeelle pyyntö koota alueelta, kunnista ja kumppaneilta lainsäädännöllisiä esteitä, jotka estävät järkevien toimenpiteiden toteutuksen harvaan asutuilla alueilla. Nämä esteet esiteltiin MANE:n kansanedustajille järjestämässä norminpurkutalkoissa 7.11.2017. Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen kokemuksia ja tuloksia esiteltiin Maaseutupolitiikan neuvoston ja Kuntaliiton järjestämässä seminaarissa: Arjen turva – mitä se edellyttää? Seminaari järjestettiin Helsingissä Pikku-parlamentissa 4.12.2018 ja seminaarin keskeinen johtopäätös oli, että turvallisuus ei synny yksin turvallisuusviranomaisten voimin, vaan siihen tarvitaan kaikkia toimijoita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tekee tutkimusta arjen turvan toimintamallin taloudellisesta sekä koetusta hyvinvointi- ja turvallisuusvaikuttavuudesta. Arviointitutkimuksen rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö. Tutkimukseen osallistuu Pudasjärvi, Salla, Sodankylä, Utajärvi ja Vaala. Tutkimus on erittäin tärkeä tulevan rakenneuudistuksen ja kansallisiin ohjelmiin pääsemisen näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksista tehdään maaseutupoliittisia suosituksia maaseutupolitiikan neuvoston

(MANE) pyynnöstä. Tutkimuksesta sovittiin loppuvuodesta 2016 ja tutkimus käynnistyi keväällä 2017. Pudasjärven kaupungin toteuttamaa arjen turvan mallia tutkitaan takautuvasti, koska Pudasjärvi oli mukana jo vuoden 2012–2014 hankkeessa. Muiden kuntien osalta tutkimus on aloitettu vuonna 2017 tavoitteiden asettelulla ja tuloksia voidaan odottaa vuonna 2019. Pudasjärven osalta alustavia tuloksia on jo saatu. Seuraavassa kuvassa on esimerkki arjen turvan mallin vaikutuksista.

Pitkäaikaistyöttömät, %

Kuva 18. Toisin tekemisen vaikutuksia Pudasjärven pitkäaikaistyöttömien määrään.

Pudasjärven alustavat tulokset osoittavat, että toisin tekemisellä voidaan saavuttaa pysyviä tuloksia. Pudasjärven kuviossa pitkäaikaistyöttömien määrä on jäänyt useiksi vuosiksi kansallisen keskiarvoin alapuolelle. Aika näyttää toteutuuko kuviossa oleva ennuste vai pysyykö ero edelleen. Tutkimustulosten avulla toimintamallin käyttöönottoa ja levittämistä voidaan edistää. Blogiteksti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamasta arviointitutkimuksen teosta Lapin maakuntavalmistelun sivuilla osoitteessa: <https://lapinmaakunta.fi/article/arvioinnilla-hyvat-kehittamistyön-tulokset-nakyville-ja-jakoon/>

Arjen turvan toimintamallin kytkeminen kansallisiin ohjelmiin ja kehittämistyöhön on tärkeää toimintamallin edelleen kehittämisen ja jatkuvuuden näkökulmasta. Kansallisen yhteistyön kautta arjen

turvan malli voidaan saada kansallisiin ohjelmiin ja hyviin käytäntöihin ja sitä kautta malli leviää Lapista ja Pohjois-Pohjanmaalta myös muualle Suomeen.

Viestintä

Verkostomaisen toiminnan yksi keskeisistä onnistumisen edellytyksistä on avoin vuorovaikutus ja tiedottaminen. Hankkeen tiedottamisen keskiössä olivat erilaiset verkostotapaamiset, joita toteutettiin mm. työpajoina sekä pienimuotoisina seminaareina. Sähköistä viestintää tehostettiin ottamalla käyttöön Maaseudun arjen palveluverkosto -hankkeen Facebook sivut, joihin päivitettiin ajankohtaisia kuulumisia hankkeesta ja muita arjen turvan kannalta mielenkiintoisia nostoja. Keväällä 2018 aloitettiin hankkeen blogi-kirjoitusten sarja, jota julkaistiin Lapin maakuntavalmistelun sivustolla. Blogi-kirjoitusten tavoitteena oli nostaa esille kunnissa ja maakunnissa olevia arjen turvan mallin mukaisia hyviä käytäntöjä ja edistää verkostoimaisen toimintatavan leviämistä. Esimerkkinä hyvistä toimintamalleista on Sodankylässä kehitetty toimintamalli kuntastrategian kokoamiseen kylien ja kuntalaisten osallistumisella: <https://lapinmaakunta.fi/article/sodankylan-kuntastrategia-tehdaan-yhdessa-kuntalaisten-kanssa/>. Linkkejä näihin blogiteksteihin on sijoitettu tämän loppuraportin kohtiin, joissa kustakin hyvästä käytännöstä tai toimintatavasta kerrotaan. Liitteenä on hankkeen sisäinen ja ulkoinen viestintäsuunnitelma.

Viestintäsuunnitelma

Sisäinen viestintä			
Kohderyhmä	Tavoite	Viestinnän väline	Vastuuhenkilöt
Hankehenkilöstö	* yhdessä kehittäminen * tiedon ja kokemusten vaihto * toisilta oppiminen * hankkeen tavoitteiden saavuttaminen * toimintamallin juurruttaminen kunta- ja maakuntatasolla ja levittäminen kansalliselle tasolle	* hankehenkilöstön palaveri 1krt / v. Skyp * hankehenkilöstön kehittämispäivät 3 - 4 krt/v. * sähköposti, puhelin jatkuvasti * organisaation sisäiset alustat	* hankehenkilöstö
Kuntien yhteyshenkilöt	* yhdessä kehittäminen * tiedon ja kokemusten vaihto * tiedon välittäminen kuntaorganisaatioissa ja paikallisissa yhteistyöverkostoissa * hankkeen tavoitteiden saavuttaminen kunnassa	* yhteydenpito kuntaan 1- 2 krt/ kk * yhteyshenkilöiden yhteiset palaverit seudullisesti tai kehitt.teemaan liittyen * sähköposti, puhelin jatkuvasti * nettisivut * uutiskirje kunnille	* hankehenkilöstö * yhteyshenkilöt
Tukiryhmä Lappi, Pohjois-P.	* yhdessä kehittäminen * sisällöllisen kehittämisen tuki * hankkeen tavoitteiden saavuttaminen * vaikuttamisen ja sitouttamisen yhteistyö	* kokoukset säännöllisesti 6 krt/ v. * sähköposti, puhelin jatkuvasti * skype	* hankehenkilöstö * tukiryhmän jäsenet
Ohjausryhmä	* tavoitteiden toteutumisen seuranta * tiedottaminen hankkeen etenemisestä * tiedon välittäminen eteenpäin omissa verkostoissa * yhteiseen kehittämistyöhön innostaminen	* kokoukset 3- 4 krt/v. * puhelin, sähköposti * skype * nettisivut ja muu tiedotusmateriaali	* hankehenkilöstö * ohjausryhmän jäsenet
Johtoryhmä	* tiedottaminen hankkeen etenemisestä * vaikuttaminen alueelliseen ja kansalliseen kehittämistyöhön	* kokoukset 2 krt/ v. * puhelin, sähköposti * skype * videoyhteydet * nettisivut ja muu tiedotusmateriaali	* verkostojohtaja * johtoryhmän jäsenet
Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan liitot	* tiedottaminen hankkeen etenemisestä	* intra * turpakäräjät * vaikuttamisen tiimi * maakuntien liitojen yhteistyöryhmät	* hankehenkilöstö * maakuntien liittojen henkilöstö

Viestintäsuunnitelma

Ulkoinen viestintä			
Kohderyhmä	Tavoitteet	Viestinnän väline	Vastuuhenkilö
Kunta			
* asukkaat	* asukaslähtöinen kehittämistyö * asukkaiden saaminen mukaan tulevaisuuden kunnan rakentamiseen * innostuksen herättäminen * osallisuuden ja aktiivisuuden lisääminen	* kunnan tiedotuskanavat * paikallinen media * kunnan omat nettisivut	* kunnanjohtaja/ kunnan johto * yhteyshenkilö * hankehenkilöstö
* kuntaorganisaatio	* verkostomaisen toimintamallin käyttöön otto ja juurruttaminen kunnan toimintaan * tiedottaminen hankkeen etenemisestä * innostuksen herättäminen	* suorat yhteydenotot * työryhmien kokoukset * hankkeen nettisivut * tiedote * paikallinen media * seminaarit, työpajat, tutustumiskäynnit	* yhteyshenkilö * hankehenkilöstö
* yhteistyökumppanit	* yhteinen kehittämistyö * päällekkäisyyksien välttäminen * tiedon ja kokemusten vaihto * uusien yhteistyökumppaneiden löytyminen * tiedottaminen hankkeen etenemisestä * innostuksen herättäminen	* suorat yhteydenotot * työryhmien kokoukset * hankkeen nettisivut * paikallinen media * seminaarit, työpajat, tutustumiskäynnit	* yhteyshenkilö
Maakunta/ Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa			
* väestö	* verkostomaisen toimintamallin käyttöönotto * asenneilmastoon vaikuttaminen * osallisuuden ja aktiivisuuden lisääminen * innostuksen lisääminen	* maakunnallinen media * maakunnan liittojen viestintävälineet ja kanavat	* maakuntajohtajat * viestintäpäälliköt * kunnanjohtajat * hankehenkilöstö
* yhteistyökumppanit	* yhteinen kehittämistyö * päällekkäisyyksien välttäminen * tiedon ja kokemusten vaihto * uusien yhteistyökumppaneiden löytyminen * tiedottaminen hankkeen etenemisestä * innostuksen herättäminen	* yhteistyö ja yhteinen tekeminen * yhteistyökumppaneiden omat viestintäkanavat * maakunnallinen media * hankkeen nettisivut * seminaarit, työpajat, tutustumiskäynnit	* hankehenkilöstö * yhteistyökumppanit
Kansallinen taso	* yhteinen kehittämistyö * päällekkäisyyksien välttäminen * tiedon ja kokemusten vaihto * uusien yhteistyökumppaneiden löytyminen * tiedottaminen hankkeen etenemisestä * innostuksen herättäminen	* yhteistyö ja yhteinen tekeminen * yhteistyökumppaneiden omat viestintäkanavat * kansallinen media * hankkeen nettisivut * seminaarit, työpajat, tutustumiskäynnit	* hankehenkilöstö * yhteistyökumppanit
Kansainvälinen taso	* hyvien käytäntöjen vaihto * innostuksen herättäminen	* seminaarit, tutustumiskäynnit, työpajat * Arctic Safety -nettisivut	*Kv-hanke/Niko Niemisalo *Arctic Smartness -klusterityö *verkostojohtaja